

laiškas lietuviams

spalis / october 1987

ISTORINĖS DIENOS	290 Juozas Vaišnys, S.J.
PAL. JURGIS MATULAITIS PRISIMINIMŲ PRIZMĖJE	294 Sesuo Ona Mikailaitė
ATEIKITE, KURIE VARGSTATE. . .	297 Chiara Lubich
ROŽANČIAUS MALDA	298 Kun. A. Steigvila, M.I.C.
ŠIŲ DIENŲ NELAIMĖ - SUŽALOTAS DIEVAS	299 Robert J. Fuhrman
AUKLĖTOJAI MATERIALISTINIO HUMANIZMO GRĖSMĖJE	302 P. Daugintis, S.J.
MAN GĖDA BŪTI SENAM	308 A. Saulaitis, S.J.
DVIKALBIŠKUMAS SVETUR	311 Dr. Algis Norvilas
KAIP RUOŠTIS VEDYBOMS (II)	313 Kun. Jonas
AR VERTA DALYVAUTI LIETUVIŠKOJE VEIKLOJE. . .	316 Danutė Grajauskaitė
TĖVYNĖJE	318 Gediminas Vakarīs
KALBA	321 Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	323 Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	324 Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš jubiliejinių iškilnių Romoje.
Viršelio piešinys Rasos Sutkutės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

ISTORINĖS DIENOS ROMOJE

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Nuo šių metų birželio 24 iki liepos 1 dienos Romoje buvo Lietuvos triumfo savaitė. Beveik kiekvienas gatvėje, krautuvėje ar autobuse sutiktas italas žinojo, kad šiomis dienomis lietuviai švenčia savo krikščionybės sukaktį ir palaimintuoju skelbiamas jų arkivyskupas Jurgis Matulaitis. Namų sienos, ypač netoli Vatikano, buvo nulipdytos plakatais, skelbiančiais lietuvių iškilmes, ant daugelio namų buvo itališki užrašai, sveikinantieji Lietuvą ir reikalaujantieji jai laisvės: "Lai gyvuoja Lietuva! Lai gyvuoja katalikiška Lietuva! Lai gyvuoja kankinė Lietuva! Laisvės Lietuvai!" Tikrai tomis dienomis Roma atrodė lyg Lietuvos dalis. Apie Lietuvą plačiai rašė ne tik Vatikano oficiozas "L'Osservatore Romano", bet ir kiti laikraščiai, net ir komunistų. Šių iškilmių atgarsiai pasiekė ir kitas šalis. Jeigu šio minėjimo, kaip kai kurie norėjo, nebūtume suorganizavę, Lietuvai ir lietuviams būtų buvęs didelis nuostolis.

Visi, kurie dalyvavo iškilmėse, o taip pat ir prieš tai Popiežiaus istorijos mokslų komiteto suruoštame simpoziume, įsitikino, kad kai kurių asmenų nuogąstavimai ir "lenkofobija" neturėjo jokio pagrindo. Kaip simpoziumo dalyvė dr. Rasa Mažeikaitė "Tėviškės žiburiuose" (rugšėjo 21 d.) rašė, simpoziume jautėsi ne lenkinimo, o lietuvinimo procesas, "nes visi paskaitininkai pabrėžė Lietuvos galią, nebuvimo tikros unijos 1386 m., lietuvių istorijos įdomumą bei unikalumą".

Simpoziume paskaitas skaitė keturi lietuviai (dr. Marija Gimbutienė, dr. Rasa Mažeikaitė, prof. dr. Paulius Rabikauskas, S.J., ir Kauno kunigų seminarijos prof. kun. Algimantas Kajackas), keturi lenkai, du vokiečiai, vienas švedas ir vienas amerikietis. Dr. Rasa Mažeikaitė savo minėtame straipsnyje pažymi, kad ir "kunigų delegacija iš Lietuvos buvo labai patenkinta seminaro eiga. Jie visus paskaitininkus apdovanojo sukaktuviniais Lietuvos krikšto medaliais, gamintais Lietuvoje".

Pal. Jurgio Matulaičio paveikslas Šv. Petro bazilikoje beatifikacijos dieną.

Arturo Mari nuotr.

Dar norime priminti, kad šis simpoziumas buvo suorganizuotas ir finansuotas ne Lietuvos krikščionybės jubiliejaus komiteto, bet Popiežiaus istorijos mokslų komiteto, Popiežiui turėtume būti labai dėkingi už tokią parodytą palankumą lietuviams ir Lietuvai.

Jubiliejinės iškilmės prasidėjo birželio '26 d. koncelebruotomis mišiomis Sv. Jono Laterano bazilikoje; birželio 27 d. buvo audiencija pas Šv. Tėvą, o visų iškilmių viršūnė buvo birželio 28 diena, sekmadienis, kai Šv. Petro bazilikoje popiežius laikė iškilmingas jubiliejinės mišias ir paskelbė palaimintuoju arkiv. Jurgį Matulaitį. Per mišias puikiai giedojo Čikagos lietuvių operos choras, diriguojant Arūnui Kaminskui. Iš visų pasaulio kraštų suplaukė tūkstančiai lietuvių džiaugėsi, kad pagaliau susilaukėme mūsų laikų pirmojo lietuvių palaimintojo. Šiame džiaugsmo dalyvavo daugelis kitataučių ir beveik visų Europos kraštų vyskupų konferencijų atstovai.

Ilgiau prie šių iškilmių nesustosime, nes apie tai jau buvo plačiai rašyta mūsų spaudoje. Po šio trumpo aprašymo duosime popiežiaus itališkai pasakyto pamokslą lietuvišką vertimą.

Vakare Vatikane, audiencijų salėje, buvo iškilminga akademija, kuri, deja, praėjo gana blankiai. Daugeliui atrodė, kad dr. Vardžio angliška paskaita galėjo būti skaitoma ir lietuviškai. Gal organizatoriai anglų kalbą parinko dėl to, kad čia dalyvavo gana daug Lietuvos vyčių ir keletas italų dignitorių. Manome, kad Lietuvos vyčiai, nors ir ne visi kalba lietuviškai, bet beveik visi lietuviškai supranta, o tiems italų dignitoriams tai turbūt būtų buvę vis tiek — angliškai ar lietuviškai, nes jie ir per anglišką paskaitą, ir per meninę programą snaudė. Kai kurie stebėjosi solistės pasirinktu repertuaru, ypač paskutine daina "Tėvas su motina savo". Operos choras, kuris taip gražiai giedojo bazilikoje, čia atrodė šiek tiek pavargęs. Bet, nežiūrint kai kurių trūkumų, visų nuotaika buvo šventiška ir pakili.

Po akademijos tuoj visi žygiavo į Angelo pilies (Castel Sant'Angelo) sodus, kur

turėjo būti iškilminga vakarienė, bet iš tikrųjų ten buvo "naktinis piknikas". Buvo prigaminta daug skanaus maisto ir kelios statinės vyno, bet tamsoje tik iš skonio galėjai atskirti, ką valgai — paršieną ar grybus. Vis dėlto visi linksmai pasisvečiavo ir pasivažiavo, susitikdami daug pažįstamų iš kitų miestų ir kitų kraštų.

Pirmadienį, birželio 29 d., buvo padėkos koncelebruotos mišios palaimintojo Jurgio Matulaičio garbei Maria Maggiore bazilikoje. Šios mišios turėjo būti pačios "lietuviškiausios", deja, jos buvo "anglišiausios". Jas laikė iš Lietuvos atvykęs vysk. Antanas Vaičius. Pamokslą sakė Čikagos kardinolas J. Bernardin, tad, aišku, jis turėjo būti angliškas, bet dėl ko mišių skaitymai buvo anglų kalba, tai labai neaišku ir nesuprantama. Aplamai, visose iškilmėse buvo per daug anglų kalbos. Tuo stebėjosi ir iš kitų kraštų atvykę lietuviai. Kai kurie mano, kad čia buvo galima apsieiti visiškai be anglų kalbos, būtų užtekę tik trijų kalbų: lietuvių, lotynų ir italų.

Antradienį toje pačioje Maria Maggiore bazilikoje buvo antros padėkos mišios, lotynų kalba laikomos Šventųjų kongregacijos prefekto kard. J. Palazzini. Ir paskutinės padėkos mišios Maria Maggiore bazilikoje buvo laikomos lenkų kalba kardinolo H. Gulbinovičiaus (sakoma, kad jis yra sulenkėjęs lietuvis — Gulbinas). Kai kurie lietuviai manė, kad čia jau lenkai tikrai "pasi-reikš" lietuvių nenaudai, bet taip neįvyko. Tie, kurie mišiose dalyvavo ir girdėjo kard. Gulbinovičiaus pamokslą, buvo labai patenkinti ir maloniai nustebę, nes pamokslas buvo labai palankus lietuviams. Tad lietuvių triumfo dienų Romoje net nė lenkai nesugadino, bet tame triumfe visi dalyvavo.

Pasibaigė šios istorinės lietuvių triumfo dienos Romoje, čia pasibaigė ir "Laiškų lietuviams" ekskursija. Ji prasidėjo ir baigėsi Italijoje. Prieš Romos iškilmes dar ap-lankėme Austriją, Vengriją ir Jugoslaviją. Apie tai parašysime ateinančiuose numeriuose, o dabar pateikiame popiežiaus pamokslą, pasakytą pagrindinių iškilmių proga.

1. "Esame pakrikštyti Kristuje" (Rom 6,3). Kai šiandien — vienybėje su Bažnyčia Lietuvoje — dėkojame Švenčiausiajai Trejybei už prieš šešis šimtus metų įvykusį Krikštą toje tautoje, specialiai į mus prabyla šv. Paulius: "Argi nežinote, kad mes visi, pakrikštytieji Jėzuje Kristuje, esame *pakrikštyti jo mirtyje?*... Taigi esame *kartu su juo palaidoti*... nes kaip Kristus buvo prikeltas iš numirusiųjų Tėvo šlovinga galia. .. galime gyventi naują gyvenimą" (Rom 6,3-4).

Jei šiandien kas nors klausia, kas įvyko prieš šešis šimtus metų Vilniuje ir Lietuvoje, *randa atsakymą* tik ką cituotuose apaštalo žodžiuose. *Atsakymą pilną*. Kristus savo vėlykine paslaptimi įėjo į asmeninę Didžiojo kunigaikščio ir jo tautiečių istoriją. Jie buvo panardinti Kristaus atperkamoje mirtyje, kad per jo prisikėlimą galėtų drauge perėti į naują gyvenimą.

2. Šiandien susirinkę dvasinėje vienybėje su mūsų broliais ir seserimis Lietuvoje, *apmąstome Krikšto sakramentinę realybę* visu jos gilumu ir visa galybe.

Kai Prisikėlusysis siuntė apaštalus į visas žemės tautas skelbti Evangelijos ir krikštyti Švenčiausios Trejybės vardu, išsipildė pranašo Ezechielio žodžiai, kartojami šios dienos liturgijoje: "Paimsiu jus iš pagonių, surinksiu iš visos žemės... *duosiu jums naują širdį, įdiegsiu jumoje naują dvasią*" (Ez 36,24-26),

Krikštas, pagal Kristaus žodžius Nikodemui, yra *sakramentas, kuris atgimdo iš vandens ir Šventosios Dvasios*. Krikštas — sakramentas naujo gyvenimo, kuriame nugalima gimtosios nuodėmės pasekmės ir įskiepijama Išganymo paveldėjimas, būtent malonė ir meilė. Taip, kaip meldžia psalmistas: "Sutverk, o Dieve, manyje *tyrą širdį, atnaujink manyje tvirtą dvasią*" (Ps 50, 12).

Krikštas — pirmoji Šventosios Dvasios pergalė žmogaus sieloje. Amžinojo išganymo pradžia Dieve. Mumyse esanti Dievo karalystė.

3. Šių iškilmių liturgija veda mus į *vidinį žmogų*, kuris yra iš naujo atkuriamas per sakramentą: "Dėsiu savo dvasią jumoje ir veiksiu, kad jūs gyventumėte pagal mano įsakymus; padarysiu, kad jūs įgyvendintumėte mano nuostatus" (Ez 36,27).

Šios iškilmės drauge veda į tautą: "Jūs gyvensite žemėje, kurią daviau jūsų tėvams; būsite man mano tauta, o aš būsiu jums jūsų Dievas" (Ez 36,28).

Kai klausomės pranašo žodžių, mūsų mintys ir širdys skrieja į žemę, kuri nuo amžių yra apgyvendinta lietuvių tautos: lietuviai yra mūsų broliai ir seserys katalikiško paveldėjimo vienybėje. Esame dvasiškai vieningi su ta mūsų sese Bažnyčia, kuri šiais istoriniais 1987 metais dėkoja Švenčiausiajai Trejybei už Krikšto dovaną.

Ši dvasinė bendrystė nūdien turi ypatingiausią išraišką, sutampant mūsų iškilmėms ant apaštalo Petro karsto su tautinio jubilėjaus minėjimu Vilniuje. Šiuo pat metu vyskupai, kunigai, vienuoliai ir vienuolės drauge su tikinčiais yra susirinkę prie šv. Kazimiero, Lietuvos globėjo, karsto: jų ir mūsų balsai *kyla drauge prie Viešpaties*, visų Tėvo ir visokeriopų gėrybių Davėjo.

Dalyvavimas šioje Bazilikoje iš Lietuvos atvykusios Delegacijos, vadovaujamos mūsų garbingo brolio vyskupo Antano Vaičiaus ir sudaryto iš kunigų, kurie atstovauja kiekvienai vyskupijai, daro itin gyvą, jausmų jautimą mūsų bendrystę. Brangūs broliai! Jūsų buvimas mūsų tarpe šioje katalikybės ir mūsų širdyje daro tai, lyg visa jūsų garbinga tauta būtų su mumis; tauta, taip turtinga tikėjimo ir meilės o taip pat pasižyminti nelygstamu lobiu dvasinių dovanų, ką ji šešių šimtų metų istorijos eigoje atnešė ir neša visuotinei Bažnyčiai.

Taip pat su džiaugsmu priimame *lietuvių iš išeivijos*, kurie taip gausiai atvyko iš įvairių kontinentų, kad paliudytų savo ištikimybę tėvų priimto Krikšto dovanai ir pa-

rodytų brolišką vienybę katalikiškajai Bendruomenei tėvynėje.

4. Brangūs broliai ir seserys lietuviai! Romos Vyskupas, kuris, būdamas šv. Petro įpėdinis, yra liudininkas ir tarnas vienybės visoje Bažnyčioje, šiandien nuoširdžiai jus svceikina ir jums teikia šioje Eucharistijoje "*brolišką taikos pabučiavimą*."

Visu savo širdies troškimu esu su jumis. Šį troškimą nešioju savyje nuo seniai: kiekvieną dieną maldoje lankau jūsų tėvynę. Šioje maldoje, prisimenant jus, su manimi jungiasi visa Bažnyčia. Ypač Europos Bažnyčia, mylimieji broliai ir seserys, jaučia artimus ryšius su jumis, nes jūs tiek geografinė padėtimi, tiek visa istorine eiga priklausote prie šio kontinento krikščionių tautų šeimos. Kaip tik dėl to yra reikšmingas šiandien beveik visų Europos Episkopatų dalyvavimas; tai juk sako, kaip giliai mes visi jaučiame bendrystę ir vienybę su jumis.

Džiaugiamės jūsų tikėjimu ir jūsų krikščioniška ištverme. Drauge su jumis išpažįstame, kad "Kristus, kartą prisikėlęs, daugiau nebemiršta; mirtis jam nebeturi galios. .. Taip ir jūs laikykite save mirusiais nuodėmei, o gyvais Dievui Kristuje Jėzuje" (Rom 6,9,11).

Meldžiams visagali Dievą drauge su jumis, kad "padarytų jus vertus savo pašaukimo ir savo galybė tobulintų gerus jūsų užmojus bei veiklą tikėjimą. Tada mūsų Viešpaties Jėzaus vardui bus garbė jumoje, o jums jame" (2 Tės 1,11-12).

5. Norime šiandien dėkoti už visus tuos, kurie nuo šimtmečių iki dabar tarp jūsų senolių buvo tapę *dieviškų paslapčių tarnais ir teikėjais*. Taip pat dėkojame, kad Lietuvos Krikštas ir toliau neša savo išganingus vaisius mūsų amžiuje. Ryškus to patvirtinimas yra jūsų tautiečio Palaimintojo asmenybė. Kaip tik šiandien yra man džiaugsmas jį iškelti į altorių garbė.

Arkivyskupas Jurgis Matulaitis-Matulevičius, kurio gyvenimas ir nuopelnai buvo ką tik nusakyti, yra ypatinga dovana Bažnyčiai ir lietuvių tautai, švenčiant šį jubiliejų. Tikras "Jėzaus Kristaus tarnas ir apaštalas" (Pt 1,1), uolus ir nenuilstantis sielo-

vados tarnyboje, ne tik tėvynėje, bet ir Lenkijoje, Romoje ir kitose vietose jis buvo drąsus Ganytojas, pilnas iniciatyvos, sumanus ir pasiaukojąs, pajėgus prisiimti darbus ir veikti sunkiose Bažnyčiai sąlygose; ypač jis buvo visiškai atsidavęs jam patikėtą sielų išganymui.

Jeigu jis pajėgė nugalėti visokeriopus bandymus ir laimėti visų didelį įvertinimą, tai priklauso nuo jo ypatingu būdu praktikuotų dorybių. Tai patvirtina gausūs liudijimai iš įvairių sričių, kur reikėsi jo ganytojiška veikla, atnešusi gausių vaisių: nuo uolaus kunigiško apaštalavimo iki svarbių Šv. Sosto jam patikėtų pareigų; nuo akademinio mokymo iki praktiško katalikiškos kultūros ir socialinio teisingumo reikalavimų kėlimo, iki asmeninių nuolatinių įsipareigojimų vargdienių ir beturčių naudai. Ypač noriu priminti tą uolumą, kurį jis parodė vienuoliniame gyvenime, *reformuodamas* Marijonų kongregaciją ir įsteigdamas Nekalto Prasidėjimo seserų ir Jėzaus Eucharistijoje tarnaičių vienuolijas. Jo dvasiniai sūnūs ir dukros, kurie šiandien čia gausiai dalyvauja, iš jo gavo brangų šventumo ir atsidavimo Bažnyčios bei brolių tarnybai paveldėjimą. Visi šie pasiekti rezultatai kilo iš gilaus vidinio gyvenimo, kuris jį laikė nuolatinėje vienybėje su Dievu.

Naujas Palaimintasis ypač yra *šviesus vyskupo paveikslas*, kuris heroiskai pasidarė "visiems visa", puikiai suprasdamas savo apaštališkąją misiją, tikras vienybės apaštalas, visiškai atsidavęs Evangelijos skelbimui ir pastangoms vesti sielas į šventumą.

6. Šiai dienai skirtoje Evangelijoje girdime Viešpaties Kristaus žodžius: "Kas neima savo kryžiaus ir neseka manimi, nėra manęs vertas. Kas išsaugo savo gyvybę, praras ją, o kas praranda savo gyvybę dėl manęs — atras ją" (Mt 10,38-39). Tai tiksliausias arkivyskupo Jurgio gyvenimo ir pašaukimo nusakymas. Per penkiasdešimt šešerius metus jis *dėjo pastangas būti vertas Kristaus*. Tad ėmė savo kryžių, o kryžiai, kuriuos jis turėjo imti ir nešti, buvo daugeriopi. *Ėmė jis šiuos kryžius ir sekė Kristų*. Įvairiais atvejais buvo pasirengęs "aukoti savo gyvybę

dėl Kristaus". Tai liudija jo darbai, jo žodžiai ir visa jo pastoracinė veikla. *Neieškojo sąvęs*. Nesiekė "susikurti sau gyvenimą". Priešingai, buvo pasirengęs ne vienu atveju "prarasti" savo gyvenimą. Ir kaip tik dėl to atsirado toje gyvenimo pilnybėje, kurią žmogus gali patirti Kristuje. Sekdamas Kristų, vedė su savim kitus Evangelijos keliu; keliu, kuris yra Krikšto "Kristuje" vaisius ir pasėkmė.

7. Brangūs broliai ir sesės lietuviai, šandien Bažnyčia kreipiasi į jus Kristaus žodžiais iš Evangelijos: *Priimkite pranašą, kaip pranašą. Priimkite teisųjį, kaip teisųjį*" (Mt 10,41). Tai yra šios beatifikacijos šūkis Krikšto Jubiliejui. Šventuosius reikia priimti su širdimi ir su tikėjimu, kad jie parodytų kelią, kuris prasideda su "pasinėrimu Kristuje" per Krikštą.

Taigi drauge su nauju Palaimintuoju, kuris jums *prisistato* šalia šv. Kazimiero, Lietuvos globėjo, meldžiame, kad jūs nepaliautumėte būti "verti Kristaus". Jis gi sako: "Kas ima savo kryžių ir seka manimi, tas yra manęs vertas!"

Istorijos eigoje jūs tiek kartų parodėte ir įrodėte savo norą būti vertais Kristaus, neretai net heroišku būdu.

Ko daugiau galėtume šiandien, šiais jubiliejiniais metais, linkėti jums ateičiai? Linkime, kad būtumėte verti Kristaus! Kad būtumėte Dievo tauta žemėje, kurią Dievas davė jūsų senoliams. .. ir kad Dievas, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas, būtų visuomet jūsų Dievas (plg. Ez 36,28). Amen.

Po pamokslo Šventasis Tėvas sveikino iškilmių dalyvius įvairiomis kalbomis. Pirmiausia jis prabilo lietuviškai (reikia pripažinti, kad jo lietuvių kalbos tarimas nebuvo blogesnis už jo anglų kalbos tarimą):

"Nuoširdžiai sveikinu jus, brangūs broliai lietuviai, atvykusius į Romą minėti savo garbingos tautos Krikšto Jubiliejų. Ši šventė tenuveda jus arčiau prie Kristaus. Dievo Motinos Marijos, palaimintojo Jurgio ir šventojo Kazimiero užtariam, tvirtai laikykitės tikėjimo, kuriam ištikimi buvo jūsų tėvai.

Visa Bažnyčia meldžia jums malonės laikytis doros, išverti ir perduoti ateinančiai kartai krikščionišką tikėjimą ir papročius.

Grįžę į namus, liudykite tą dvasinį pakilimą, kurį išgyvenote čia. To prašau Visagali Dievą ir su meile laiminu jus ir visą jūsų tautą.

Garbė Jėzui Kristui!"

PALAIMINTASIS JURGIS MATULAITIS PRISIMINIMŲ PRIZMĖJE

(Tęsinys)

SESUO ONA MIKAILAITĖ

SUNKIAUSIA VYSKUPO PAREIGA

Kunigas Edmundas Basys, buvęs Vilniaus arkivyskupijos valdytojas 1946-49 metais, savo atsiminimuose paminėdavo, kaip į kurią mėgdavo ateiti buvęs Matulaičio kancleris 1921-25 m. kanauninkas Liucijonas Chaleckis. Šis pasakodavo apie tuos laikus, kada pats dirbo kurijoje.

"Sunkiausia vyskupo našta — pareiga apgalvoti". Šį priežodį lotynų kalba dažnai kartodavęs vyskupas Matulaitis. Ar jis yra kitų, ar jo paties sugalvotas — nesvarbu. Gana to, kad vyskupas jį mėgo.

Kancleris Chaleckis kartą paklausė:

— Kodėl, Ekscelencija, manote, kad sunkiausia vyskupo našta yra apgalvoti?

— Matot, — atsakė vyskupas, — be sumanuso, gero ir kruopštaus apgalvojimo nėra gero administravimo. Svarbu pažinti du dalykus: tiesą ir Dievo valią. Tiesą surandame geru įsigiliniu, įsigalvojimu bei apsparstymu, o Dievo valią pažįstame per mąstomąją maldą. Apsvarstymas ir malda — tie du veiksniai pažadina, palenkia ir paskatina mus ta kryptimi, kuri labiausiai atitinka Dievo valią. Iš to gaunamas darnumas mūsų širdies su Jėzaus Širdimi: mes norime, ko Jis nori; mes mylime, ką Jis myli; mes ieškome, ko Jis ieško.

I Nelengva įspėti Matulaičičio asmenybės patrauklumo mįslę. Ji sudėtinga. Bet iš savo patyrimo žinome, kad kuklus žmogus dažnai patraukia kitus. Nežiūrint didelio mokslo, neeilinių gabumų, aukštų pareigų, įtakingų draugų, Matulaitis visad liko kuklus, paprastas.

Sykį du Vilniaus seminarijos klierikai atėjo pas savo vyskupą pasiskųsti dėl patiriamų sunkumų seminarijoje. Tai buvo du trečiojo kurso klierikai — Kazimieras Gečys ir Nikodemus Švogždys. Gečys, suklupęs prie vyskupo kojų, prašė, ar Matulaitis, būdamas marijonų vyriausiu vadovu, nepriimtų juodu pas marijonus. Seminarijoje jie jau iškęsti nebegali. Pasilenkęs Gečys siekė bučiuoti vyskupo kojas.

Švelniai uždėjęs ranką ant jo galvos, vyskupas Matulaitis tarė:

— Nereikia taip. Nereikia bučiuoti kojų net ir vyskupui. Visi mes esame lygūs žmonės prieš Dievą. Prašau atsisėsti čionai, — ir nurodė abiem klierikams kėdes.

Kitą sykį pas vyskupą atskubėjo susijaudinęs kunigas klebonas prašyti naujo paskyrimo.

— Aš su tokiu mokslu ir energija turiu smilkti tokiaame užkampyje!

— Mielas klebone, — guodė jį vyskupas Jurgis, — jūsų angelas sargas turi dar mažesnę parapiją — tik jus vieną. Ir to vieno parapiečio jam pilnai užtenka.

Kiek patylėjęs, jis nusišypsojo ir, ranka parodęs į kleboną, dar pridūrė:

— Ir kai jis (angelas) pabaigs su šita parapija, jis nieko prieš neturės pradėti iš naujo su kita, dar mažesne parapija.

Vienais metais Vilniaus universitete buvo šaukiamas Lenkijos vidurinių ir aukštesniųjų mokyklų direktorių suvažiavimas. Pakvietimą dalyvauti tame suvažiavime atsiuntė ir vyskupui Matulaičiui. Pakvietimas buvo atsiųstas pavėluotai, tad nebuvo laiko paruošti kalbą. Pakvietimas buvo taip sustatytas, kad net vyskupo kancleris, pats būdamas lenkas, pasipiktino.

— Praneškite, — pasakė vyskupas, —

kad susirinkime dalyvausiu. Jūs eisite su manim drauge, mane palydėsite.

Nuėjus į puošnią universiteto salę, pasirodė, kad vyskupo žodis nustumtas į trečią vietą. Pirma turi kalbėti suvažiavimo rengėjų atstovas, paskui — valdžios pareigūnas, o tik tada — vyskupas. Tais laikais tai buvo viešas įžeidimas. Tačiau vyskupas tylėjo ir ramiai laukė savo eilės.

Jam pakilus, salė nuščiuvo, užviešpatavo mirtina tyła. Suprasdami, koks svarbus asmuo į juos kalba, susirinkusieji sukľuso. Kai kurie sėdintieji toliau nuo tribūnos net susisuko laikraščius į tuteles, kad geriau girdėtų.

Ir pirmiesiems kalbėtojams plojo, bet kai pabaigė vyskupas, nuaidėjo tokie triukšmingi plojimai, kad atrodė, jog ir salės lubos įgrius.

Grįžus į namus, kancleris Chaleckis prabilo:

— Ekscelencija, pasakėte šiltą ir nuotaikingą žodį. Niekas nei prieš jus, nei po jūsų taip nekalbėjo. Ir tai po to, kai suvažiavimo rengėjai taip pasielgė su savo vyskupu. Jūsų santūrus elgesys ir dalyvių ovacijos turėjo nustebinti rengėjus.

— O kaip jūs būtumėt pasielgęs tokiu atveju?

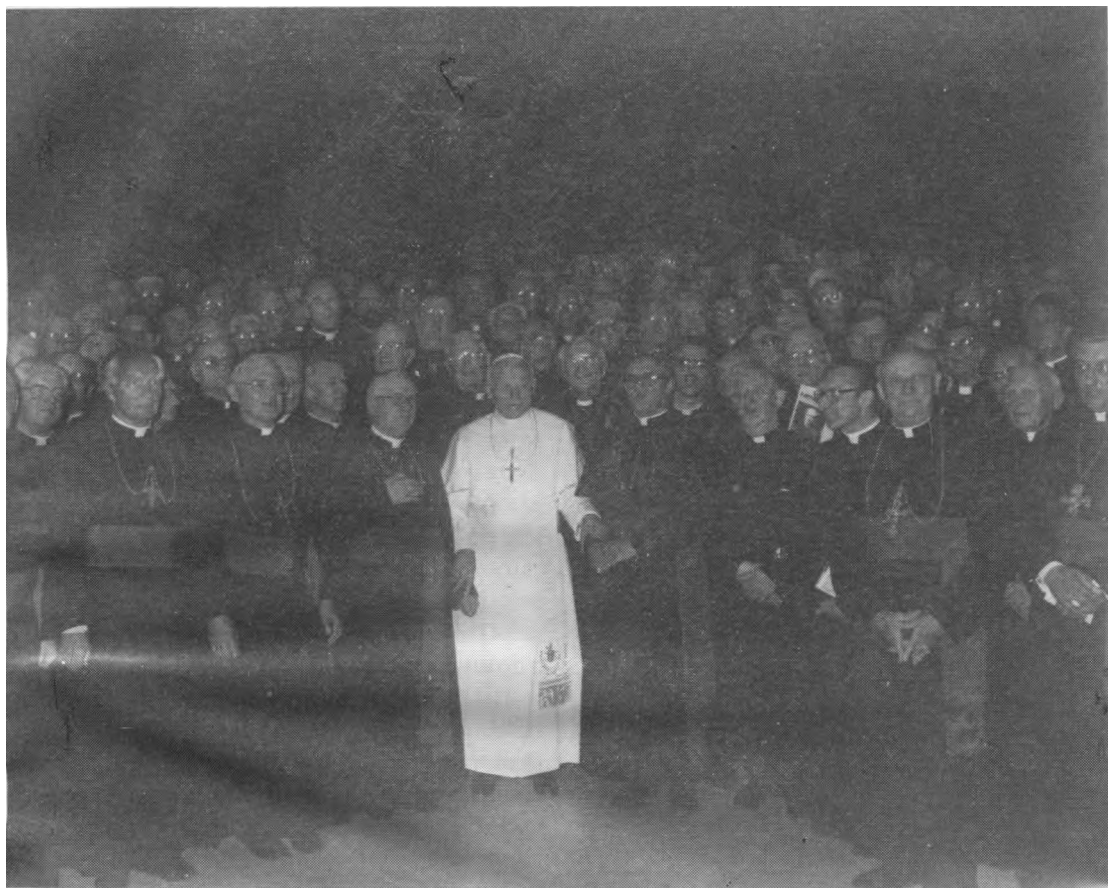
— Ekscelencijos vietoje aš būčiau visai nekalbėjęs. Vyskupui priklauso pirma vieta, o jie jums davė kone paskutinę. Ar tai ne akibrokštas?

— Jei aš dar šiandien turėčiau apleisti Vilnių ir išvykti negrįžtamai, — atsakė vyskupas, — tai ir tuo atveju būčiau pasakęs tą patį, ką ir šiandien. Ir nebūčiau atsiskęs nuo pasiūlyto žodžio.

IŠ KUR JAM VISA TAI?

Jurgio Matulaičio nepaprasta įtaka, nepaprasta galia paliesti žmonių širdis plaukė iš gilių jo dvasios šaltinių, išgrynintų tyros Dievo meilės, kurios srovės nuolat papildė malda ir kančia.

Dar būdamas jaunas kunigas, Matulaitis dažnai ragindavo vaikus ir jaunimą eiti aplankyti Kristų Švč. Sakramente. Vienam berniukui kartą taip pasakė:

Popiežius su lietuviais kunigais po audiencijos.

Felici nuotr.

— Jėzus dalina rožes tiems, kurie ateina į bažnyčią jo lankyti. . .

Tas rožes rinko ir pats Matulaitis. Profesoriodamas Petrapilio Dvasinėje Akademijoje, nepraleisdavo progos užėti į koplyčią. Akademijos studentai stebėdavo, kaip jis po paskaitų visad pasukdavo tuo koridoriumi, kuris vedė į koplyčią. Savo kambarį galėjo pasiekti ir kitu keliu, bet tuo nėjo.

Kol jam dar nebuvo užkrautos sunkios vyskupo pareigos, kun. Matulaitis 1918 m. dažnai užeidavo į savo įsteigtą Vargdienių seserų vienuolyną Marijampolėje. Savo dvasios dukterims duodavo konferencijas ir jų koplyčioje aukodavo šv. mišias.

Kam teko dalyvauti Jurgio Matulaičio laikomose mišiose, tas greitai jų nepamiršdavo. Visi pajuto, kaip buvo gera drauge

melstis. Mišių aukos metu jo veidas savotiškai pagražėdavo. Jo balse buvo girdėti kažkokia jautri gaida.

Taip pasakoja viena sesuo, 1918 m. buvusi Marijampolės vienuolyne:

"Mes labai laukdavome progos dalyvauti jo laikomose mišiose. Būdavo kažkas neaprašoma, neišreiškiamą žodžiais. Tais momentais įsiviešpataudavo susikaupimas ir gilus gilus mišių aukos paslapties išgyvenimas. Matei ir jautei, kad ant altoriaus vyksta be galo šventas, be galo didis Kristaus kančios ir mirties ant kryžiaus pakartojimas, prasmingiausiai švento žmogaus suprastas ir išgyvenamas.

Šalia jo ir su juo tokiais atvejais ir mes jautėme didį dvasios pakilimą, savęs nu-

Iskaistinimą, atgimimą ir galingą ryžtą dirbti ir aukotis jo nužymėtiems tikslams”.

Gyvendamas Vilniuje, namuose Didžiojoje arba Pilies gatvėje (dabar Gorkio), vyskupas Matulaitis turėjo privačią kopylėlę. Čia dažniausiai aukodavo šv. mišias 5,30 val. ryto. Patarnauti kartais pasikviėdavo klierikus iš kunigų seminarijos, kad, pusryčius valgant, galėtų su jais pasikalbėti.

Atėję klierikai, rasdavo vyskupą beklūpanti, susikaupusį. Ir patarnautojui atėjęs, vyskupas dar klūpėdavo, mąstydamas.

Klierikų pasakojimu, mišias laikė ramiai, lėtai, šventai — giliai susikaupęs ir pamiršęs šį pasaulį. Pakylėjimo metu jam iš akių per skruostus nuriedėdavo dvi ašaros.

Savo *Užrašuose* Matulaitis dažnai užsimindavo apie maldos reikšmę veikliame gyvenime. Jis pats iš prigimties buvęs veiklos žmogus. Be nuolatinės maldos siela vysta ir džiūsta; jėgos išsenka ir išsibaigia, dvasia išsiblaško (1910.XI.14).

Tą pamoką išmokti tenka kiekvienam — kartais sunkiu būdu. Grįžęs į Lietuvą po ištrėmimo į Sibirą, kun. Juozas Vailokaitis prisipažino: "Kristų ir kalno palaiminimus supratau, kada Sibire avis ganiau”.

Matulaitis anksti pasisavino šv. Benedikto, vienuolinio gyvenimo kūrėjo Vakaruose, paliepimą: "Melskis ir dirbk!” Jis meldėsi ne tik sau, bet ir už kitus, už globojamuosius, už ganomuosius, už visus, su kuriais teko santykiauti.

1925 m. pabaigoje grįžęs į Lietuvą kaip apaštalinis vizitorius, ark. Matulaitis pasibaisėjo esama būkle:

"Kai gyvenau Vilniuje, dažnai gaudavau įspūdį, kad esu pragaro prieangy. O čia man teko susidurti nebent su pačiu Liuciferiu, kuris su visų piktųjų dvasių legionu dirbo, kad išgriautų Bažnyčios pamatus Lietuvoje. Santykius su Šv. Sostu radau kuo blogiausius”.

Jis nenusiminė, nenuleido rankų. 1926 m. sausio 3 d. savo *Užrašuose* taip rašė:

"Dirbau dieną ir naktį, meldžiausi ir pasninkavau. Dievas laimino mano darbą,

ir po mėnesio pajutau, kad atmosfera pradėjo gerėti. Pirmąjį mėnesį miegojau tik vieną naktį 6 valandas, o paprastai tik nuo trečios iki penktos. Sekantys mėnesiai buvo geresni. Beveik visus svarbiausius reikalus pasisekė laimingai sutvarkyti ar bent paruošti Šv. Tėvo nuosprendžiui. Šv. Tėvas buvo labai patenkintas atlikta vizitacija”.

Sunkiausia, kaip visi žinom, atleisti ir melstis už priešus. Ir tai Matulaitis jau buvo sugebėjęs padaryti, nuvykęs į Romą, atsiskius iš Vilniaus vyskupo sosto. Apsistojo pas lenkus vienuolius, tėvus rezurekcionistus. Rašė, kaip visokiais būdais bandė parodyti, kad jo širdyje nėra kartėlio prieš tuos, kurie jį taip vargino Vilniuje.

"Buvau su maldininkais per mišias, kurias Šv. Tėvas laikė, o paskui ir per audienciją. Visa tai dariau, kad lenkai matytų, jog aš jokio pykčio ant jų neturiu. Kalbose, kur galėdamas ir kiek galėdamas, ką buvau gero patyręs pas lenkus ir Lenkijoje, gyriau. Tegul Viešpats Dievas juos visus laimina ir visa gera jiems teikia. Pagaliau, ką blogo kentėjau, tai ne lenkų buvo darbas, o tik kai kurių partijų politika. Ir už juos meldžiausi, ir pasižadėjau širdingai melstis” (*Užrašai*, 1925.VIII.13).

ATEIKITE, KURIE VARGSTATE...

CHIARA LUBICH

"Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti... Mano jungas švelnus, mano našta lengva” (Mt 11,28-30).

Tie žodžiai, tai tikri perlai Mato Evangelijoje. Vargstantieji, kuriuos Jėzus čia mini, yra pažemintieji, bemoksliai, menki, be įtakos, vargdieniai, sergantys, neteisingumų varginami, nuodėmės prislėgti. Jis kalba visiems, kurie kentėjimų naštos gniuždomi. Jis atėjo į šią žemę visų atgaivinti. Čia jis kalba ne tik kaip išvaduotojas, bet dar prideda, kad mes turime priimti jo jungą, jei norime būti laisvi, ir tai reiškia, kad turime sekti jo mokymu.

Tie žodžiai gali mus ir nustebinti. Jėzus čia užtikrina, kad jo jungas švelnus, bet mes žiname, jog jo mokymas iš tikrųjų yra rei-

kalaujantis. Jis mums liepia atleisti savo priešams, mylėti vienas kitą, kaip jis mus mylėjo, tai reiškia būti pasiruošusiems net gyvybę atiduoti už vienas kitą. Jis liepia dalintis tuo, ką turime, su tais, kurie stokoja, palikti asmenis ir visa, kas mus brangu, iš meilės jam ir sekti paskui jį kryžiaus keliu. Be abejo, tuos dalykus vykdyti yra sunku.

Atsakymą randame, jei tik pagalvojame, kad Dievo Sūnus atėjo dalintis su mumis savo dieviškojo gyvenimu, kuris gali mus transformuoti. Bet ne vien tik tai, jis nori duoti mums savo meilės galią. Jis daug kartų kartojo ir dabar matome vienintelį būdą, kaip gyventi jo dieviškojo gyvenimu: laikytis jo mokymo.

Jei mes gyvensime pagal jo žodžius, palaipsniui būsime transformuoti į jį patį. Mes būsime jo Dvasios, Šventosios Dvasios turtų *dalininkai*. Ji padarys mus naujais asmenimis. Tada galėsime naujomis jėgomis nešti visas mūsų sunkenybes.

Jėzus mus moko įvairių dalykų, šie gi jo žodžiai, skirtingai nuo kitų, kviečia mus turėti vidinį požiūrį, kuris apimtų visą mūsų gyvenimą. Išmintingai darysime, pavesdami save Jėzui, Mokytojui, kuris žino, kaip mūsų sieloms padėti.

Kaip mes galėtumėm pagal tuos jo žodžius gyventi? Kada kentėjimas, bet koks kentėjimas ar našta mus prislėgs, kreipkime į jį, kartu stengdamiesi vykdyti kurį nors jo priminimą, geriausiai tą situaciją atitinkantį. Kai kada mums galės padėti šie jo žodžiai: "Tepasiima savo kryžių" (Mt 16,24), tai prisiminę, galėsime priimti tą sunkenybę, kuri yra mus prislėgusi. Kitą kartą jo žodžiai "Kiekvienai dienai užtenka savų vargų" (Mt 6,34) — nuramins mūsų susirūpinimą rytojumi. "Palaiminti tyraširdžiai" (Mt 5,8) — padės mums nugalėti pagundas. O priminimas: "Jūsų Tėvas žino, ko jums reikia" (Mt 6,8) — nuramins siejimąsi ir rūpinimąsi savo reikalais. ..

Taip, kiekvienam mūsų gyvenimo nutikimui mes turėsime atitinkantį jo žodį, pagal kurį stengdamiesi gyventi, patirsime, kad jo jungas švelnus ir našta lengva.

ROŽANČIAUS MALDA

KUN. A. STEIGVILA, M.I.C.

Kai Japonijoje prieš tris šimtus metų buvo ant laužo deginami misionieriai, jie savo rankose laikė rožančių ir pasakė pasakutinius žodžius: "Laikykites šio įrankio, ir išlaikysite gyvą tikėjimą". Kai po poros šimtų metų vėl grįžo nauji misionieriai skelbti Dievo žodžio, viename kaime sena močiutė sakė: "Mes tikime tai, ko mus mokote". "Iš kur jūs tai žinote?" — paklausė misionieriai. Tada senutė parodė seną rožančiaus dalelę ir tarė: "Iš jo mes išmokome tikėjimo, todėl išlikome tikintys".

Rožančiaus malda yra sutrauktas katekizmas, kuriame yra svarbiausios mūsų tikėjimo tiesos. Toms tiesoms geriau suprasti ir pagal tas tiesas gyventi mes prašome Marijos pagalbos, kalbėdami prie kiekvienos paslapties "Tėve mūsų", io "Sveika Marija" ir "Garbė Dievui Tėvui". Tai nuolatinė maldos ir mąstymo pratyba, kuri išlaiko gyvą ir tiesų mūsų tikėjimą.

Šv. Tėvas Pijus V kreipėsi į visus krikščionis imtis rožančiaus maldos, kai Europai grėsė turkų antplūdis, viską naikindamas. Krikščionys, kurie buvo dar vieningi, pakluso Šv. Tėvo balsui ir ėmėsi šio ginklo — rožančiaus maldos. Ir štai 1571 m. prie Lepanto įvyko mūsų tarp galingo turkų laivyno ir krikščionių. Turkų galybė buvo sutriuškinta. Popiežius šią pergalės dieną (spalio 7) paskelbė rožančiaus švente.

Kai po paskutinio pasaulinio karo Austrija, kaip ir Vokietija, buvo padalinta į dvi dalis, austrų tauta jungėsi į rožančiaus maldos žygį. Po septynerių maldos metų rusų tankai pasitraukė visų nustebimui iš Austrijos. Tauta, kuri moka kartu melstis, laimi visas kovas.

Portugalija, kuriai grėsė revoliucijos pavojus, išliko nuo jos apsaugota, nes paklausė Marijos prašymų Fatimoje 1917 metais. Marija prašė imtis rožančiaus maldos ginklo. Portugalija buvo apsaugota ne tik nuo revoliucijos, bet ir nuo II pasaulinio karo.

Kai šiandien komunizmas plinta visame pasaulyje, mes negalime likti pasyvūs ir žiūrėti, kas atsitiks. Turime imtis šio galingo ginklo, kuris nugali bedievybę. Rožančiaus maldos pataria imtis ir dabartinis popiežius Jonas Paulius II, nes ši malda ir jį patį išsaugojo nuo mirties, kai buvo sužeistas. Jis yra pasakęs: "Rožančiaus malda yra mano mėgstamiausia malda, kurią dažnai kalbu". Tegul Šv. Tėvo pavyzdys paskatina ir mus šia malda nuolat naudotis, ypač ši spalio mėnesį.

ŠIŲ DIENŲ NELAIMĖ - SUŽALOTAS DIEVAS

Reikėtų būti ir aklam, ir kurčiam, kad nepastebėtum ne vien šių laikų pasaulio sumišimo, bet ir mūsų Katalikų Bažnyčios didelės krizės. Kas yra šios krizės giliausioji šaknis? Šį klausimą ir Bažnyčios padėtį labai nuodugniai ir, man atrodo, labai teisingai nagrinėja kun. Robert J. Fuhrman "Homiletical and Pastoral Review" žurnale, 1987 m. gegužės mėn. numeryje. Verta su jo mintimis susipažinti.

Vertėjas

Populiarios galvosenos horizonte iškyla susirūpinimą kelianti pabaisa — suklostas ar sužalotas dievas-dievaitis. Retai jis tepavadinamas tikruoju vardu. Tačiau vis labiau išryškėja, kad pirmasis Dievo įsakymas yra laužomas, Dievo vieton įstatomas keistas dievaitis. Ir tai daroma krikščionybės vardu, sakant, kad kiekvienas žmogus pats turi susivokti savąjį dievą. Ir taip sako ne kokie nors bedieviai, o savo religiją susikūrę, net save katalikais vadinantieji asmenys. Parapijos kunigai dažniau negu bet kas kitas susiduria su tokiais žmonėmis. Pvz., per moterystei pasirengimo pokalbius paklausus, ką busimieji jaunavedžiai galvoja apie religinę praktiką, atsako: "Mes meldžiamės, kaip išmanome ir kaip jaučiame, Bažnyčia mums nereikalinga". O vis dėlto jie nori tuoktis bažnyčioje! Arba ne kartą šermenyse išgirsti sakant, kad velionis ar velionė ne-

labai telankė bažnyčią, bet buvę šaunūs, geri katalikai. Tartum būtų galima būti geru krikščioniu ir nepaisyti Kristaus mokslo. Kai šitaip žmonės nušneka, tai parodo, kad jiems kažkas, tik ne Bažnyčia, įskiepijo besakramentinį dievą. Taip, yra tiesa, kad žmogus gali pats savo prigimtimi suvokti Dievą, bet vargiai rasite nors vieną šventąjį, kurs būtų gykęsis, jog tokio savo surasto dievo pakanka patenkinamai gyventi Kristuje ir su Kristumi.

Tie pavyzdėliai rodo gana plačiai pasklidusį daugelio nenusimanymą, koks yra tikras Dievas, ir jį yra pakeitę sau patogesniu dievuku, kurs retai ko nors reikalauja; jis toleruoja įvairiausias elgesio formas. Galima sakyti, kad tai yra pati rimčiausia šių dienų Katalikų Bažnyčios krizė, nes tai yra paties tikėjimo pagrindo krizė. Sužalojus tą tikėjimo pagrindą, visa kita sukrenta, kaip vėjelio papūstas iš degtukų sudėliotas namelis. Nesusikaičiuojama daugybė žmonių voliojasi netikrų dievaikių purvyne.

Amerikoje lengva rasti katalikams kokį nors "autoritetą", sakantį kaip tik tai, ką jie nori išgirsti. Daugelis tokių asmenų spiečiasi aplink kunigą Charles Curran, visu įkarščiu jį gina, ne kad jiems tikrai rūpėtų "akademine laisvė", ne kad jie gerai supranta moralinės teologijos painiavas, bet kad tas profesorius pateisina jų gyvenimo stilių. Kai Vatikanas jį papeikė ir nebeleido toliau Bažnyčios vardu dėstyti savo pažiūrų katalikų universitete, tai jo sekėjai ėmė smarkiai protestuoti ir kaltinti Bažnyčią, kad ji varžanti asmens žodžio laisvę.

Kai kuriems aukštųjų mokyklų rateliams organizuota religija atrodo įtartina, nepriimtina, todėl vengiamas ir Bažnyčios autoritetas tikėjimo dalykuose, ir dieviškojo apreiškimo turinys. Pvz., kada paskutinį kartą begirdėjote ar skaitėte nagrinėjant dogmatinę konstituciją "Verbum Dei" apie dieviškąjį apreiškimą? Tačiau kai kurie teologijos žurnalai spausdina sužaloto Dievo galvosėnas, nutylinčias, ką Dievas tikrai apreiškė. Teologų spėliojimai ir samprotavimai primami kaip tiesos, nes popularioje plotmėje yra lengviau pataikauti skaitytojų jaus-

mams negu žiūrėti faktų. Faktai reikalauja rimtai galvoti. Konstitucija "Verbum Dei" įpareigoja kunigus nuolat gilintis į Šventuosius Raštus, juos studijuoti. Tai užtikrina tikrus ryšius su mūsų kilme. Teologijoje per daug spekuliuojant, paneigiama praeitis, o ją užmirštant, dingsta du dalykai: nužeminama kunigystė iki paprastos tarnybos (ministry) ir nebepaisoma Bažnyčios vienybės.

Sužaloto Dievo mentalitetas vengia abstraktaus galvojimo. Jei Dievas yra mūsų pačių padarinyš, tai maža vietos lieka paslaptims. Katalikiškoji kunigystė yra pagrįsta ne žmonių svajone, o Šv. Raštu ir gyvąja Bažnyčios istorija. Kunigystė yra kažkas amžinai slėpinio, nes kunigai yra Kristaus tarnai, Dievo slėpinių tvarkytojai (1 Kor 4, 1). Jie yra Naujojo Testamento administratoriai, ne raidės, o Dievo Dvasios (2 Kor 3,6). Apaštalų laikais rankų uždėjimas ant kandidatų galvų reiškė suteikimą galios autoriteto ir turėjo aukos (victima) atspalvį. N. Testamento kunigystėje yra vidinis kulto elementas — kas aukoja auką, tas yra ir aukotojas, ir auka, kaip pats Jėzus savo kančioje buvo ir kunigas-aukotojas, ir auka. Be Naujosios Sendoros nėra kunigystės. Be Kristaus kraujo nėra Naujosios Sendoros, ir nėra Kristaus kraujo be mišių aukos. Viską pasakius ir padarius, kunigo gyvenimas visų pirma ir pagrindinai turi būti eucharistinis.

Sužaloto Dievo autoritetas vengia skatinti pašaukimus į kunigystę. Palyginti mažas tėvų ir mokytojų skaičius bepakiša mintį ir bepadrąsina jaunuolius rinktis kunigo pašaukimą. Ir tai yra paplitusio sužaloto Dievo galvosenos ženklas.

Klaidingai suprantantieji Dievą, nemato, kad kunigystė yra Dievo dovana ir privilegija. Jiems kunigystė yra vienas iš daugelių vienodos vertės pasirinkimas. Šv. Paulius laiške Timotiejui priminė: "Nepamiršk tavyje esančios malonės, dvasinės dovanos, kuri tau buvo suteikta pranašo ištarme ir vyresniųjų rankų uždėjimu... Rūpinkis, ką tu darai ir ko mokai... Žiūrėk savęs ir mokslo, išverk šituose darbuose. Taip darėdamas, save išganysi ir savo klausytojus"

(1 Tim 4,14-16). Kokia svetima Pauliaus minčiai yra pakišamoji kažkokia neaiški "tarnyba". Daug kas nušneka: "Būk kunigas, ar jaunimo "ministeris", ar skaitytojas, juk visa tai yra tarnyba". Tačiau yra tiesa, kad kunigas numatytas būti pagrindine figūra pasauliui išganyti, būti jo bendradarbiu (1 Kor 3,9). Jis turi susitapatinti su Kristumi ir dalyvauti jo darbe. Kunigai yra Dievo dovana Jėzui. Tik įsigilink į Kristaus kunigo maldą paskutinėje vakarienėje: "Aš apreiškiau tavo vardą žmonėms, kuriuos man davei iš pasaulio. Jie buvo tavo, o tu juos atidavei man, ir jie laikėsi tavojo žodžio" (Jn 17,6).

Kunigų sumažėjimas įvairiai reiškėsi. Tarp kitko ir Olandijos profesoriaus Schillebeeckx raštai skleidžia pažiūrą, kad mišios kai kuriomis aplinkybėmis esančios galimos laikyti neišsventinto į kunigus asmens, kad ir Eucharistiją galįs konsekruoti pasaulietis. Ta teorija išdėstyta jo knygoje "Žmonių vaidmuo Bažnyčioje". Už tai jis, ne pirmą kartą, buvo sudraustas Tikėjimo doktrinos kongregacijos 1986 m. rugsėjo 23 dieną.

Paskutiniais metais ima sklisti naujas žodynas. Jame atsispindi toks dviprasmiškumas: dažnai sakoma, kad kunigas įgalinąs ir sukilinąs žmones, jis rūpinąsis, dalijąsis ir tarnaująs. Tai esąs jo uždavinys. Šitoks kunigo dviprasmiškas apibūdinimas nepasitar nauja nei tikėjimui, nei entuziazmui padidinti, o tiktai didina pačių kunigų vidutiniškumą. Bet koks kunigo ar kunigystės atskiedimas gali turėti pražūtingų pasekmių tikintiesiems. Kaip galima tikėtis, kad kaimenė daugiau žinotų už savo ganytoją? Kai ganytojas yra sumišęs, tai ganomieji visai pasimeta.

Gąsdinančiai plinta tarp Bažnyčios narių viena klatingiausių ligų. Paskutinėje vakarienėje Jėzus karštai meldėsi už savo mokinį vienybę. Tik pasiskaitykime Jono 17 skyrių. Čia pastebėsime, kaip Jėzus brėžte pabrėžia, kad apaštalų, jo mokinių, vienybė yra esminis reikalas jų misijai. Kalbėdami apie nevienybę Bažnyčioje, kone visada galvojame apie skirtingas krikščionių sekas ir

susiskaldymo skandalą. Jau yra pastebima ekumeninėje plotmėje pažanga. Betgi čia man pirmiausia rūpi pačios Katalikų Bažnyčios vienybė. Vienybė yra vienas pagrindinių jos bruožų. Jei mes, katalikai, nesame vieningi, kaip galime kas sekmadienį sakyti esą "viena, šventa, katalikiška, apaštalinė Bažnyčia"? Ar ne ironija, kad daugelis mūsų protestantų draugų labiau sutinka su katalikų doktrinomis, negu kai kurie tų, kuriems pavesta mokyti tikėjimo tiesų? Suklastoto dievuko galvosena tik tyčiojasi iš katalikiškos vienybės. Ji tik prisideda prie didesnio tikinčiųjų sumaišymo ir netekimo tikėjimo. Vis daugiau ir daugiau katalikų skleidžia nekatalikiškus įsitikinimus ir šitaip laimi spaudos bei televizijos dėmesį ir palankumą. Tik kritikuok II Vatikano susirinkimą, naują sakramentų tvarką, tik skelbk moterystės išskyrimų ir abortų moralumą, tik palaikyk homoseksualų reikalavimus, ir būsi pažangus, populiarus.

Bene visų reikšmingiausias ir baisiausias mūsų laikų nevienybės pavyzdys yra save katalikais tebesivadinančių kovojimas už abortus. Čia turime gyvą suklastoto dievuko galvosenos išprotėjusį pavyzdį. "New York Times" dienraštyje daugiausiai vienuolės, kunigai, kai kurie teologijos profesoriai panaudojo du pilnus skelbimų puslapius protestuoti prieš Vatikano pasisakymą prieš abortus. Girdi, katalikai turi teisę nesutikti su Bažnyčios mokslu apie abortus. Kitais žodžiais: abortų pripažinimas derinasi su mūsų krikščioniškuoju tikėjimu ir yra normalus, teisingas, katalikiškas moralinis nusistatymas (t.y. abortas nėra jokia nuodėmė!). Tos nuomonės Vatikano pasmerkimas nepaveikė protestuojančiųjų, bet pasirodė antras viso puslapio protestas tame pačiame dienraštyje. Protestų pasirašytojai visam pasauliui pasakė, kad jų dievas negali būti Šv. Rašto ir Bažnyčios Dievas, bet yra jų pačių susiklastotas dievukas. Sąmoningai ar nesąmoningai kiekvienas tą protestą pasirašiusiųjų pasakė: "Man kraštutinis feminizmas yra svarbesnis už krikščionybę!" Šitoks elgesys vargiai yra tinkamas kuras užkurti sielose Dievo bei artimo meilės liepsnas.

Kalbėdami apie moralinę klausimo pusę, pagalvokime apie abortų pasirinkimo laisvę (free choice). Ar jos reikalaujantieji nedrasko pačios katalikybės esmės? Jie kenkia Bažnyčiai. Savo sekėjų akyse jie yra herojai, nekalti aukos avinėliai. Tie suirzę kunigai, vienuolės ir pasauliečiai iššoko iš Petro laivo ir plūduriuoja jo įkandin. Vienintelis lyngas jiems išsigelbėti būtų atsiversti prie tikrojo Dievo. Pastebėtina ir tai, kad jie nepateikė nė vieno teologinio argumento abortams pateisinti. Dievas negali būti paverčiamas kvailiuku. Ar 94-osios psalmės autorius žodžiai netinka abortų šalininkams: "Išminties mokantis Viešpats mintis žmonių mato — kokios jos tuščios!" (Ps 94,11).

Suglausdami rašinyje išdėstytas mintis, regime tris teologines klaidas: 1. Klaidinga, sužalota Dievo idėja. 2. Prarastas kunigystės supratimas ir jos meilė. 3. Silpstanti pakrikštytųjų katalikų vienybė. Į šias klaidas reikia labai rimtai žiūrėti; jos tarpusavyje yra susijusios.

Pagaliau akademikai turėtų suprasti, jog Dievas nekūrė gyvos Bažnyčios tik stebėti, kaip mes ją draskome į teologinius skutus. Pati su savimi kovojanti Bažnyčia yra pasmerkta pražūčiai. Visų geros valios tikinčiųjų uždavinys ir pareiga yra pažinti ir mylėti tikrąjį Dievą, tokį, kokį jis pats save apreiškė. Tada Bažnyčia bus patraukiantis magnetas.

Išvertė kun. Jonas

■ Anglijos vyskupų konferencija paprašė visus Anglijos ir Valijos vyskopus birželio 28 d. organizuoti pamaldas už Lietuvą, minint Lietuvos krikščionybės jubiliejų ir vykstant arkiv. Matulaičio beatifikacijai. Tai išrūpino Londono lietuvių klebonas kun. J. Sakevičius, M.I.C. — to krašto jubiliejinio komiteto pirmininkas.

■ Tarptautinis rašytojų PEN klubas gegužės 15 d. beveik vienbalsiai priėmė rezoliuciją, kuria tarp kitų dalykų pasmerkiamas lietuvių katalikų intelektualų persekiojimas. Balsuojant rezoliucijos priėmimą, susilaikė Bulgarijos, Rytų Vokietijos ir Kinijos atstovai.

■ Lenkijoje yra arti 8.000 klierikų, besiruošiančių tapti kunigais.

AUKLĖTOJAI MATERIALISTINIO HUMANIZMO GRĖSMĖJE

P. DAUGINTIS, S.J.

1986 metų gale pasirodė PLB išleista kun. Petro parašyta knyga "NAKTIS. Kunigas saugumo pinklėse. Autobiografiniai pokalbiai". Tai labai įdomi knyga. Tačiau dėl ilgokų svarstymų pareikalaujanti dėmesio ir susitelkimo. Joje pasakojama apie dabartinę tikrovę sovietinėje Lietuvoje: liūdną, žiaurią, tamsią kaip naktis. Ją nusako į Saugumo pinkles patekęs kunigas Petras. Iš tikrųjų tai kunigas Leonas Šapoka, buvęs Luokės ir Upynos klebonas. Gabios mokytojos Birutės ir savo parapijietės gimnazistės, vėliau studentės, Marytės dėka jis atbunda. Atsisako būti Saugumo informatorium, šnipu. Tampa uoliu kunigu. Savo pergyvenimus ir svarstymus bei pokalbius su kitais surašo keliuose ilguose straipsniuose. Juos išspausdina savo leidžiamame laikraštyje "Dievas ir Tėvynė", 1979 m. 9-ame ir 1980 m. 14-ame numeryje.

Šioje knygoje ypač ryškūs penki asmenys. Tai tikri tipai, įvairių kategorijų atstovai, išaugę bedieviškojo komunizmo ir materializmo atmosferoje. Jų daugybė dabartinėje Lietuvoje, bet labai daug ir čia, Amerikoje, lietuvių ir amerikiečių tarpe, ypač vidurinioje ir jaunesniojoje kartoje. Žinoma, jų humanizmas nėra toks bedieviškas, ir jų materializmas daugiau praktiškasis negu teoretinis, pasaulėžiūrinis. Čia jie abu dar neišsivysčiusiose fazėse. Dar ne visiškai jie vyrauja jų asmeniniame šeimos ir kitų bendruomenių gyvenime. Ne tiek stipriai pajuntamos ir jų pasekmės, ne tiek skaudžiai žmonių pergyvenama jų padaryta žala.

Tačiau dalykai tiek ten, tiek čia iš esmės yra tie patys, taip pat žalingi ir pavojingi. Šiame straipsnyje skaitytojus supažindinsime su toje knygoje aprašyta komuniste Lietuvos mokytoja Birute. Tai ryškus tipas mokytojos, motinos, tėvo, jaunimo vadovo, žurnalisto, vienu žodžiu — auklėtojo, tiek ten, tiek čia.

I. PASIDUODA KLAIDINANČIAM HUMANIZMUI IR MATERIALIZMUI

Vieną popietę pas kun. Petrą ateina klebonijon nepažįstama moteris ir prisistato: "Esu lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja. Žinoma, komunistė. Mano vyras dirba rajono partijos komiteto sekretoriumi... Pasakysiu, ko atėjau. Keletas mano auklėjamosios 11-os klasės mokinių lanko jūsų bažnyčią. Tie mokiniai žlugdo savo ateitį. Sakau, pasigailėkite jų! Be to, viena mokinė, Marija Sabutytė, lanko jūsų bažnyčios chorą. Visai mėginau ją perkalbėti. Veltui. Prašau prikalbėti ją, kad bent neitų į chorą. Ir man pačiai tai būtų didelė pagalba..."

Klebonas Petras, norėdamas turėti sau palankų kompartijos sekretorių, ypač kad gautų reikiamos medžiagos pataisyti bažnyčią, pažada, nors ir atsikalbinėdamas. Pasiukietęs Marytę, prašo ją giedoti apačioje, kad visi žmonės įprastų drauge giedoti. Kad ir nenoromis, Marytė paklauso klebono (plg. 13-17 psl.)

Kaip iš tolimesnių tos knygos puslapių aiškėja, mokytoja Birutė buvo gerų katalikų duktė. Mokykloje dėl savo mokytojų įtakos visai atšalo, tapo pioniere. Universitete ji susižavėjo komunizmu, tariamu jo humanizmu, nešančiu išlaisvinimą iš religinių prietarų, kunigų ir turtingųjų darbdaivių, kapitalistų jungo, žadančiu laisvę darbininkijai ir visai žmonijai. Tą komunizmo dvasią ji stengėsi visokiais būdais įkvėpti savo mokiniams, ypač savo auklėjamosios klasės abiturientams.

Panašiai ir čia, Amerikoje, yra daug auklėtojų, lietuvių kilmės ir amerikiečių, augusių tikinčiųjų tarpe ir praktikuojančių tėvų katalikų šeimose. Tačiau daugelis jų aukštesniųjų mokyklų paskutinėse klasėse ir kolegijose atšala, nebepraktikuoja savo tikėjimo. Universitetų ar kitų aukštųjų mokyklų salėse prisiklauso įvairių priekaištų prieš Bažnyčią, dvasininkus, Kristų, Dievą.

Į tuos priekaištus nemoka ir nesistengia atsakyti. Daug jie girdi apie humanizmą, laisvę tikėti, elgtis, gyventi, kaip išmanai.

Taip pat daugelis, beveik nė nepajusdami, persiima laicistiniu humanizmu. Ir persiima ne autentišku, tikruoju laicizmu, bet tokiu, kurio pagrindas, idealas ir didžiausias siekis yra pats žmogus, laisvas, be jokio ryšio su savo Kūrėju Dievu, Išganytoju ir jo tiesų bei malonių perteikėja Kristaus įsteigta Bažnyčia. Toks žmogus nepripažįsta autoriteto, didžiųjų vertybių, nepajudinamų tiesų ir žmogų palaikančios doros dėsnų. Tad belieka naudotis tik pojūtinėmis ir materialinėmis gėrybėmis.

Mokytoja Birutė vėliau tai išsakė kun. Petriui: "Paaiškėjo man, kodėl aš 'slaptai' atėjau pas jus. Supratau, kad man ir kitiems svarbi ne tiesa, jei kartais ir gilinamės — yra tas Dievas, ar ne. Svarbu tik, kad mūsų mokiniai neitų į bažnyčią, kad mūsų nekritikuotų susirinkimuose; kad vieni ant kitų sėdintieji vadovai būtų patenkinti, ir jiems įtiktume. Juo daugiau prisitaikinsime, tuo daugiau materialinių gėrybių gausime... Pasirodo, kunige, ir jūs taip gyvenate" (plg. 30 psl.).

Labai panašiai daro ir čia daugelis auklėtojų-mokytojų, tėvų, motinų, vadovų, žurnalistų. Galų gale jiems rūpi ne tik materialinės gėrybės. Tai nors pareiškiamas ne pasaulėžiūrinis, bet vis tiek tikras, praktiškas materializmas. Jei norėtume tai išreikšti socialiniais, religiniais terminais, tai jų dievas — mamona; kultas ir praktika susilieja į viena: konsumerizmas, patogus gyvenimas, prabanga, hedonizmas...

II. ATIDENGIA APGAULES IR MATERIALIZMO ŽALA

Mokytoja Birutė, vaikščiodama Vilniuje, kartą iš netyčių pastebi kun. Petrą. Jis įsmunka į vieno viešbučio vestibulį. Ji paskui jį. Ir spėja pamatyti: prie jo priėjo rajono Saugumo viršininkas, paskui abu dingo viename kambaryje. Kunigas išėjo tik po trijų valandų. Taip Birutė suvokė kunigą Petrą esant taip pat Saugumo agentą. Ji labai skaudžiai pergyveno kunigo veidmainia-

vimą. Apie tai ji pati sako kunigui Petriui: "Buvo labai skaudu. Tačiau šis įvykis man išėjo į naudą: aš pirmą kartą pradėjau mąstyti. Juk neatsitiktinai, bet kitų patariama, aš išsirinkau šį 'slaptą' būdą priversti savo mokinę Marytę išeiti iš bažnyčios choro. Kitaip būti negalėjo. Tokiais būdais mes platiname savo idėjas. *Apgaulė* *juk visur*, net nepastebime jos. Ir aš nesuvokiau jos. Kai pradėjau palvoti, pamačiau ją visur, visur..."

Mokytoja pasakoja, kaip ji ir kiti komunistų partijos nariai puikiai aprūpinami viskuo, kokiuose rūmuose dirba, gyvena ir ilsisi liaudies tarnai — vyriausybė ir partiniai vadovai. Kad liaudis nesužinotų teisybės, istorinių ir naujųjų įvykių, žinios cenzūruojamos, iš užsienio draudžiamos, o komunistų partijos, saugumo ir įvairių komitetų susirinkimai yra slapti.

Toliau Birutė kalbėjo: "Beveik visi mokytojai nesupranta, kokį baisų nusikaltimą jie daro. Prisiklausę visokio melo, per baimę įvilioti į *komunistinės narkozės* sapnų karaliją, jie mano, kad veda savo mokinius pažangos keliu. Nemato, kad prievarta ir apgaule brukdami komunistinę ideologiją, kasdien jaunimui paduoda sulėtinto veikimo nuodų lašelį. Jie atpratina savo mokinius lyginti, mąstyti. Net nežino, kad pasaulyje didesnė dalis mąstančiosios visuomenės niekad nebuvo ir nėra materializmo garbintojai. . ." (45-46 psl.).

Tai daroma ir Amerikoje, ir kituose laisvuosiuose Vakarų kraštuose. Lėkštas laicistinis humanizmas, optimistiška, miesčioniška laikysena, patogus buržuazinis gyvenimas, pasidavimas viešajai opinijai, sekimas tokia kitų elgsena daugybei auklėtojų neleidžia matyti skaudžios tikrovės už savo siauro interesų akiračio. Reikia didelio įvykio ar ypatingai stiprios paskatos, kad jie praregėtų — atidengtų melą ir apgaulę savo ir plačiosios amerikiečių visuomenės gyvenime.

Proga vienam kitam auklėtojui būna, kai jis pats netenka darbo ilgesniam laikui. Pasibaigia bedarbio "alga", visokios pašalpos ir santaupos. Kai nėra iš ko bent šiaip taip pragyventi, arba kai pats asmeniškai paste-

bi, kaip skursta daug pažįstamųjų, neturinčių jokios praktiškos specialybės ar sugebėjimo; kaip skursta ir alksta kitų rasių ir mažumų žmonės, vaikai; kaip badauja milijonai atsilikusiųose kraštuose, o turtingieji vis labiau turtėja. Tuo tarpu skelbiama visų lygybė, brolybė ir žmogaus pagrindinės teisės į gyvybę, maistą, darbą, butą, žmogišką pragyvenimą ir t.t.

Tokie auklėtojai pradeda vis labiau atidengti televizijos, radijo, spaudos varomą klaidinančią propagandą apie tam tikrus politinius ir ekonominius siekius, apie seksą, pornografiją, laisvąją meilę, filmų vaizduojamą iškreiptą gyvenimą. Jie mato gudrų melą, kad neatskiriama, kur blogis, kur gėris; kur blogis pavaizduojamas gėriu, patraukiančiu dalyku. Toje propagandoje nutylimi laisvosios meilės padariniai, pvz., kad kai kur apie pusę aukštesniųjų mokyklų mokinių yra nėščios, kokie skaudūs yra skrybių padariniai, ypač moterims ir vaikams; kad JAV miestuose klajoja apie 9 milijonai apleistų, iš namų pabėgusių vaikų; kad JAV abortais kasmet išžudoma apie pusantro milijono kūdikių. . .

Kitus auklėtojus skatina giliai susimąstyti, pamačius savo auklėtinius gyvenant ne jų gražiais žodžiais skelbtu humanizmu, bet jų gyvenimo pavyzdžiu, garbinančiu materializmą; stebint jaunimą paskendusį sekse, narkotikuose, pinigų vaikymesi; matant tiek viskam apatiškų žmonių, viskuo apsimylusių, liūdnų, nervingų, dažnai pasirenkančių savižudybę; arba priešingai — tapusius žiauriai, susimetusiais į gaujas, nebranginančius nei savo, nei kitų gyvybės. Tų gaujų net policija nepajėgia sutvarkyti.

III. ATSIVERIA JĖZUI, JO MOKSLUI, MEILEI, BAŽNYČIAI

Gimnazistė Marytė nebėjo daugiau giedoti chore. Mokytoja Birutė, kaip ji pati pasakojasi, norėdama visiškai ją perauklėti, kartais su ja ilgiau kalbėdavosi, net pasikviesdavo į savo namus. Kartą Marytė pasakė: "Aš paklausysiu jūsų, neisiu į mūsų bažnyčią, tačiau tik tada, jeigu jūs leisite man parodyti, kad ne visi kunigai veja mokinius

iš bažnyčios. Nuvažiuokite su manim bent kartą į kitą bažnyčią".

Nors vyras nepritarė, tačiau mokytoja vis tiek nuvažiavusi. Paskui ji taip kalbėjo: "Pamačiau žmonių pilną mažą parapijos bažnyčią. Pusė jaunimo. Adoravo daugiau kaip 20 jaunų mergaičių. Mišioms patarnavo paaugliai. Visi priėmė Komuniją. Visa tai man buvo staigmena. Pamoksle kalbėjo apie tikėjimą. Pirmą kartą sužinojau, kad Pavlovas tikėjo, kad Darvinas nebuvo netikintis. Pati nejaučiau, kaip per pakylėjimą atsiklaupiau... Iš sąsąmonės lindo ir lindo klausimas: 'O jei visi tie mokslininkai, Marytė, tas jaunimas, tos jaunos adoruotojos ir visos senutės neklusta? Jei Dievas yra?' Ką kurią minutę net pasirodė, kad Dievas čia pat, šalia manęs..." (33-34 psl.).

Nuo tada prasideda ateistės Birutės kelias į Dievą. Ji gauna iš savo mokinės, paskui studentės, Marytės paskaityti Maceinos, Gaidamavičiaus, Jucevičiaus ir kitų knygų. Su ja važiuoja į tolimesnes savo rajono ir Vilniaus bažnyčias. Pradeda asmeniškai melstis, priimti Komuniją, atsiverti Jėzaus meilei, mokslui. Dalyvauja Lietuvos bažnytiniame gyvenime. Gauna iš Marytės jos pamėgtos pagrindžio spaudos. Vis labiau supranta materializmo ir bedieviško komunizmo daromą blogą ir baisią žalą jaunimui ir t.t.

Atidengimas sumaterialėjusio sąmoningai ar nesąmoningai vykdomo melo, apgaulių, pajutimas skriaudų ar didelių nuoskaudų sau patiems ir artimiesiems sujudina, išbudina ir čia, Amerikoje, auklėtojų sielą. Pažįstami tikintieji, draugai, o kartais ir nepažįstami žmonės padeda ieškantiesiems surasti tiesą ir Dievą. Kartais tai padaroma, juos nusivedant į bažnyčią, kur laikomos patrauklios mišios, sakomi vertingi pamokslai, arba nueinant į kurį nors krikščioniškojo atsinaujinimo sąjūdžio susirinkimą, konferenciją, pobūvį. Geros knygos, katalikiška spauda pagreitina atsivertimą, padeda geriau įsisąmoninti į katalikų tikėjimą, į krikščionišką pasaulėžiūrą. Pradėta religinė praktika padeda sueiti į asmenišką kontaktą su Išganytoju, su Dievu Tėvu ir Šventąja Dva-

Popiežius su Nekalto Prasidėjimo seselėmis po audiencijos.

Felici nuotr.

sia. Bendravimas su uoliais tikinčiaisiais įtraukia juos į bažnytinį bei visuomeninį katalikų gyvenimą ir jį palaiko.

IV. PASTANGOS ATITAISYTI PADARYTĄJĄ ŽALĄ

Mokytoja Birutė, patyrusi, kad kun. Petras taip pat yra Saugumo informatorius, šnipas, savo mokiniams literatūros pamokoje paskaito Drilingos eilėraščių "Judas". Jos mokinė Marytė pasakojo kun. Petrui, kokį stiprų išpūdį tai paliko jų sielose. Visa klasė piktinosi greta esančiu Judu, šnipu. Ilgai tarpusavyje dar kalbėjosi apie jį (plg. 161-165 psl.). Ji ir pačiam kun. Petrui išdrįso pasakyti, kad jis šnipas, Saugumo bendradarbis tikėjimo ir Bažnyčios žlugdymo darbe. Savo pasipiktinimu, supratimu ir gyvu tikėjimu ir jį pabudino iš sąžinės snaudulio

bei paskatino atsisakyti bendravimo ir šnipinėjimo Saugumui.

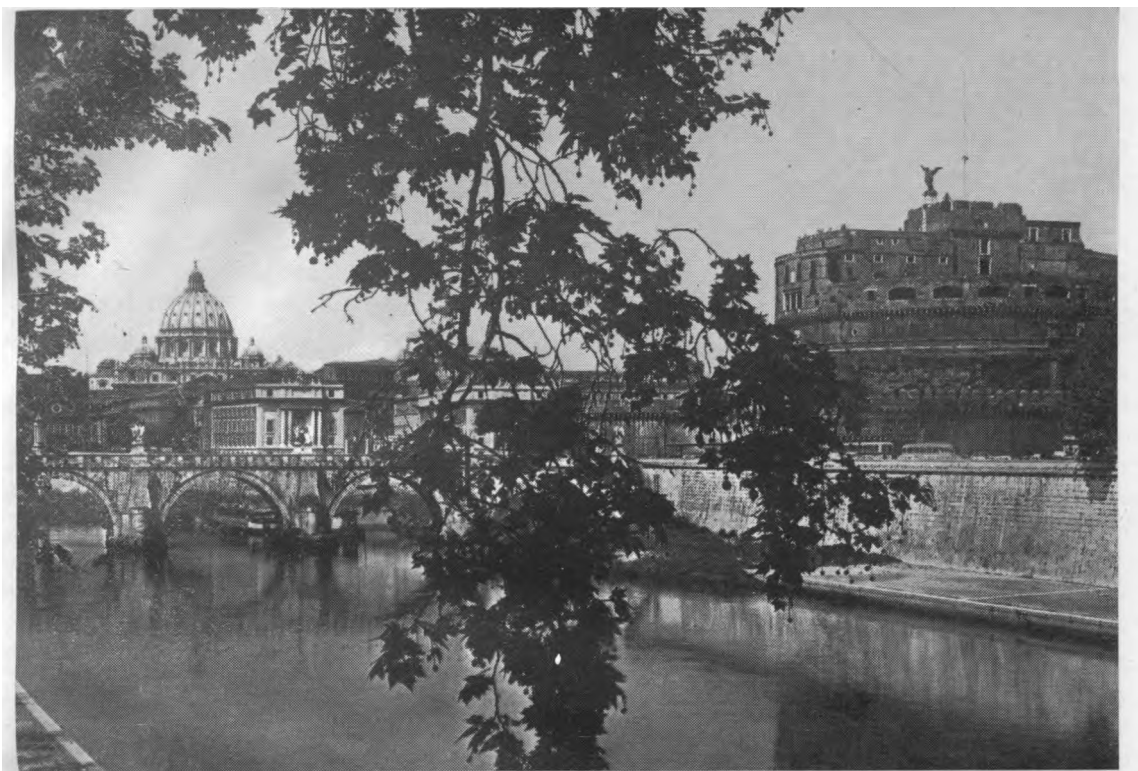
Daug vėliau, kalbėdama su kun. Petru apie V. Putiną-Mykolaitį ir jo paskutinius eilėraščius, mokytoja Birutė sakė: "Visi mano mokiniai moka išanalizuoti Putino eilėraščio 'Dvi saulės' paskutinį posmelį:

Jei tu savy savosios saulės neturi,
aš veltui šildyčiau ir šviesčiau.

Širdy vis tiek glūdės naktis žvarbi,
niūri.

Nereikia per pamokas kalbėti apie Dievą, įrodinėti, kad jis yra. Reikia leisti kalbėti poetams, rašytojams. Užtenka leisti mokiniams suprasti, kad poetas sako tiesą, kaip poetas Putinas aiškiai pasakė: 'Be Dievo — naktis žemėje' " (57-58 psl.).

Vis giliau ir plačiau ji stengėsi atitaisyti

Šv. Petro bazilika ir Castel Sant'Angelo Romoje.

savo pamokose mokiniams padarytą žalą. Ji apie tai pasakojo klebonui: "Po kelių dienų atsisveikinsiu su paskutiniaisiais vienuoliktukais. Jie visi itin geri, mokosi gerai; mes pirmaujame mokykloje. Kiekvieną iš jų myliu. Dažnai juos visus kviesdavausi pas save į svečius — mano butas erdvus. Visi gerdavome kavą, arbatą. Kartais vakarodavome mokykloje, važiuodavome prie ežero. Jiems patikdavo, kai aš skaitydavau eiles. Perskaičiau jiems visą Maironį, Putiną, Kudirką. .. Skaitėme ir užsienio poetus. Kalbėdavau ir apie meną, žmogaus gyvenimo prasmę, meilę artimui. Nors apie Dievą niekad atvirai nekalbėdavome, bet aš leidau jiems suprasti savo nuomonę: visas gėris žemėje visais atvejais tik iš Dievo kyla. O jaunimas protingas... skaito ir tarp eilučių" (61 psl.),

Be to, ji saugiuose savo vyro, rajono kompartijos sekretoriaus, namuose slapta perrašinėdavo kiekvieno "Lietuvos Katali-

kų Bažnyčios Kronikos" numerio po 7 egzempliorius, kuriuos kiti išplatindavo. Taip ji prisidėdavo prie tiesos ir žinių apie komunizmą ir Kat. Bažnyčią platinimo. Toji spauda pasiekdavo ir jaunimą.

Laisvuose Vakarų kraštuose prie Kristaus ir Bažnyčios grįžusiems auklėtojams yra lengviau atitaisyti savo mokinių, vaikų, studentų ir kitų auklėtinių sielose padarytą žalą. Pagal vietos sąlygas ir galimybes, jie prieš laicistinio humanizmo klaidas ir griaunančius materializmo padarinius teisingia savo auklėtiniuose įžiebtį šviesią, gaivinančią krikščioniškojo idealizmo ugnį. Juk jaunimas iš prigimties yra gana altruistiškas, linkęs žavėtis didžiais siekiais, idealais. Užtat reikia jiems kalbėti apie neturtingus, alkanus žmones jų mieste, savojoje ar kitose kolonijose, o taip pat kituose kraštuose, pvz., Haiti, Centr. Amerikoje, Afrikoje. Reikėtų nurodyti būdus, kaip jiems galima padėti. JAV ir kiti turtingesnieji

kraštai galėtų tiems bada kenčiantiems žmonėms padėti, bet kliudo prabangus gyvenimas, ieškojimas tik sau naudos ir malonaus gyvenimo. Čia daug kalbama apie humanizmą, lygybę, pagrindines žmogaus teises, bet praktiškai daugumas žmonių kitų nevertina ir nesistengia jiems padėti.

Mums reikia tikro humanizmo, krikščioniškosios pasaulėžiūros su gyvuoju Dievu, su visų Išganytoju Jėzumi Kristumi. Krikščioniškoji pasaulėžiūra laiko kiekvieną žmogų aukščiausia vertybe, Dievo vaiku, kiekvieno broliu, sese. Tad svarbu žmonėms padėti, kad jie tikėtų Dievą, religine praktika bendrautų su Kristumi, vykdytų brolišką krikščionišką meilę tiek pavieniui, tiek organizuotai. Mokytojai, kaip ta sovietinė mokytoja Birutė, gali panaudoti savo dėstomus dalykus, pratybas, asmenišką santykiavimą ir kitokią auklėjamąją veiklą šiam tikslui siekti. Labai veikia šviesi mokytojo asmenybė, gyva krikščioniškoji dvasia, elgesys.

V. AUKLĖTOJA - IŠPAŽINĖJA

Po ketverių metų paskutinį kartą pas kun. Petrą atėjusi mokytoja Birutė pasakojo, kad jos mokiniai baiminasi dėl savo mokytojos likimo: "Man nežinant, keturi jų įstojo į komjaunuolius, norėdami mane gelbėti. Iš kitų mergaičių sužinojau, kad taip nutarusi klasė" (61 psl.).

Tačiau jos tai neišgelbėjo. Ji jau Saugumo sekama. Namie, savo kambaryje, vis randa kitaip sudėtus sąsiuvinius, knygas, negu buvo palikusi. Kiek vėliau jau ji gavusi ir "palydovą", kuris visur ją sekioja. Vyras dar mažiau su ja kalba, stipriai rūko, kartais staiga iškviečiamas į Vilnių. Nuo rudens ji norinti nebemokytojauti, atsiskirti nuo vyro, su kuriuo gyvenanti be santuokos. Tada gal galėtų daugiau pabuvoti su savo vieninteliu sūnumi studentu. Jis esąs visai abejingas pasaulėžiūriniais dalykams.

Pavėluota. Ji buvo Saugumo iškviesta į Vilnių ir išlaikyta visą dieną. "Greit po to, — kaip pasakojo Marytės motinos kaimynė mokytoja, — partiniame susirinkime vadovai kaltino Birutę neprincipingumu, moki-

nių žalojimu, bažnyčios lankymu. Mokytoja Birutė pasakė, kad ji pati iš mokyklos išeinanti, pati ir iš partijos galinti ištotti, nė nemananti aiškintis. Metė bilietą sekretoriui ant stalo. Šis liepęs bilietą pasiimti atgal. Susiginčiję. Mokytojai nusigandę tylėjo. Birutė ėmė kalbėti, kad jai gėda būti komunistų partijos nare, kad marksizmas — melas, kad daugiau niekad nežalos mokinių, kad Lietuva niekad nebus materializmo tvirtovė, kad ir kaip komunistai besistengtų.

Vienu žodžiu, kaip mamai sakė kaimynė mokytoja, prikalbėjo visokių nesąmonių, išėjo iš proto. Direktorius iškviesta 'greitoji pagalba', gydytojai ją jėga įsodino į mašiną ir išvežė. Niekas jos daugiau nematė" (75 psl.).

Jos sūnus Alfonsas vėliau sakė, kad tėvas matęs ją Maskvoje. Jo neleidę lankyti. Sakė, kad motina jo nepažinusi, kliedėjusi. "Netikiu, kad ji susirgusi (pagal mokyklos direktorių — encefalitu). Mirė. Ją nužudė. Nieko dar dabar nežinau... Bet jau dabar baisus įtarimas man neduoda ramybės — mano tėvas padėjo ją nužudyti".

Jos kūną laidotuvėms atvežė atgal į miestą. Jos buvusi mokinė Marytė ir sūnus Alfonsas dar prieš laidotuves sukviėtė mokinius į bažnyčią, į mišias už jos vėlę. Jų prisirinko pilna bažnyčia. Beveik visi priėmė Komuniją. Taip pat ir jos sūnus Alfonsas. Mat prieš mišias jis prašė kun. Petrą, kad jį pakrikštytų.

Klebonas stebėjosi, kad išsipildė mokytojos Birutės pranašiškas žodis: "Ateisiu į tavo bažnyčią, jeigu ji bus pilna jaunimo". Atėjo, tačiau jau nebegyva. "Taip, ši bažnyčia bus pilna jaunimo. Pažadu tau, Birute". Tą pažadą jis pradėjo greitai pildyti. Praėjus dviem savaitėm po Birutės laidotuvių, Saugumas jį iškviėtė pasiaiškinti dėl bendravimo su ja. Kun. Petras atsisakė duoti bet kokius paaiškinimus ir pareiškė, kad daugiau į jokių susitikimų su Saugumu nebeisiąs.

Nuo to laiko jis pradėjo bažnyčioje stipriau skelbti Dievo žodį ir blogio klastą. Tuo pat metu jis savo paties leidžiamame po grindžio laikraštyje "Dievas ir Tėvynė"

(1979 m., Nr. 9) smulkiai aprašo mokytojos Birutės ir savo "atbudimą". Taip tos kuklios, bet drąsios mokytojos-išpažinėjos žodžiai ir nuostabus gyvenimo pavyzdys paplito po prievartą ir klasta į bedievybę verčiamą Lietuvą. Reikia manyti, paplis ir lietuviškoje išeivijoje bei plačiajame pasaulyje.

Ne kartą panašiai nutinka auklėtojams, mokytojams, jaunimo vadovams, tėvams plačiai skelbiamos religinės tolerancijos ir pluralizmo kraštuose. Čia įtakingiems lėkšto laicistinio humanizmo bei kovingo ateizmo skelbėjams ir materializmo garbintojams nepatinka, kad į krikščionybę atsivertę auklėtojai plečia savo krikščionišką įtaką vaikuose, paaugliuose ir studentuose. Jie šių auklėtojų atviresnį žodį ar elgesį panaudoja kaip progą atleisti juos iš tarnybos. Juos apšaukia fanatikais, neleistiniais mokykloje vienos religijos skelbėjais ar pažeidėjais konstitucijos, kurioje Bažnyčia atskirta nuo Valsybės.

Tokiems atleistiems mokytojams sunku gauti vietą kitoje mokykloje; sunku gauti net kitokią tarnybą, ypač jeigu amžius jau pažengęs. Tokie auklėtojai yra mūsų dienų išpažinėjai. Jų pavyzdys, iš jų girdėtas žodis palieka jaunimo dvasioje neišdildomą įspūdį. Tai tampa atspara prieš tikėjimo priešus.

Tikinčiųjų auklėtojų dalia komunistiniuose kraštuose yra labai skaudi, bet tokie atsivertę ir tikintys auklėtojai taip pat ir Amerikoje bei kituose Vakarų kraštuose yra didelėje praktiškojo materializmo ir kovojančio laicistinio humanizmo grėsmėje. Tačiau jie yra didžiulė palaima bent daliai ir amerikiečių, ir kitų šalių jaunimui bei visuomenei.

MAN GĖDA BŪTI SENAM

A. SAULAITIS, S.J.

Kai buvau apie dvylikos metų amžiaus, mokytoja pastebėjo, kaip pažymiai antroje klasėje pradėjo pamažėle kristi, dailusis skaitymas — trūkinėti. Gydytojas nustatė, kad jau reikia akinų. Kokia gėda prieš vi-

sus kitus klases draugus ir visuomenėje! Lietuviškai pravardžiuojamam dar pusė bėdos išgirsti žodžius "keturakis", nes tai padori lietuviška pavardė. Tačiau angliškai "Four-eyes" žiauriau skamba, lygiai kaip ir "McGoo" pagal vaikams filmukų trumparegį dieduką.

Praėjo dešimtys metų, akiniai ir pats vienas prie kito pripratom, ir mūsų amžiaus žmonių tarpe akiniai jau kone išminties ženklas; tačiau vaikiškas skausmas ar širdgėla tebeliko pašamonėje — gėda ir nemalonu bet kokią trūkumą ar silpnumą viešai patirti, o patyrus — sau prisipažinti.

Ekskursijos, kelionės, fizinis darbas, mankšta, sportas, tautiniai šokiai, nelengvos gyvenimo sąlygos — visa tai įveikta, išgyventa ir švęsta lanksčiais sąnariais, žvaliu protu, mikliom rankom. Mokslas, profesija, visuomeninė veikla, plati skaityba, pusiau rašėivos pašaukimas — visa pildėsi kaip iš pypkės, ir nei kompiuterio nereikėjo visokias smulkmenas ilgai ir rūpestingai atsiminti.

Nesijaučiu toks senas. Žiūri į parką ir visai savaime manai, kad su paaugliais laskytum po sporto aikštę, su jaunuoliais išskylautum, su televizijoje rodomais sportininkais mankštintumeis. Du trečdaliai vidutinio Vakarų pasaulio gyventojų amžiaus praėjo, dar tiek daug metų statistiškai prieš akis. Pati žmogaus branda!

O kai pažiūri į trečiąją ir ketvirtąją pasaulį arba į Vakarus prieš šimtmetį, pajunti amžiaus našta — tuose kraštuose seniau 45 m. žmonės jau buvo seneliai arba, giminių apraudoti, išlydėti į kapus. Neteko ir netenka tokiems ilgus metus vis silpnėti ir su senėjimo gėda susidoroti. Kaip nespėję nusidėti mirę jauni šventieji, taip ir jie pasitraukė iš pasaulio pačiame pajėgume, vos anūkėlių sulaukę. Neturėjo vidurinio amžiaus žmonės vienu metu dviem kartom rūpintis — savo vaikais ir savo senstančiais tėvais.

Geras maistas, vaistai, gydymo priemonės, sveikatos patarimai periodinėje spaudoje ir televizijoje prailgino žmogaus gyvenimą — ir užkrovė amžiaus vargus, ku-

riuos žada dar palengvinti, kai man nebe-
galės būti naudingi.

Negalima sakyti, kad sulėtėja žingsniai, kvapo stoka ar noras išvengti didesnio susijaudinimo visuomenės gyvenime būtų bausmė už ankstyvesnes nuodėmes ar apsi-
leidimą sveikatos priežiūros srityje. Žmo-
gus dedi pastangas, norėdamas gyventi ir
gyvuoti.

Pirmoji senatvės brėkšmė, aišku, yra
vaikai: "Tėvai, nesupranti, nežinai, nejau-
ti". Antrieji gaisai kyla iš paties žmogaus:
"Mūsų laikais taip nebūdavo. .. Kai aš bu-
vau jaunas..." Žinoma, seniau žmonės ži-
nojo, ko iš gyvenimo norėjo, pasaulis buvo
geresnis ir pastovesnis, saugus; tik dabar
viskas pasikeitė į pasaulio ir žmonijos ne-
naudą. Ne be pagrindo giriu senuosius ir
geruosius laikus!

Žinoma, "seni" žmonės nėra bejėgiai.
Lietuviškoje visuomenėje dalyvauja ir daug
kur vadovauja vyresnio amžiaus žmonės, gi-
mę ir paūgėję Lietuvoje arba, jei gimę gyve-
namajame krašte, visą gyvenimą rėmę lie-
tuvišką parapiją ir organizacijas. Žmonės
tarp 45 ir 65 m. amžiaus yra finansiškai pa-
jėgiausi ir savo lėšomis palaiko spaudą,
veiklą, net jaunimo projektus. Vietinių tar-
pe yra pensininkų ar vyresnių negu 55 m.
draugija, turinti keliasdešimt milijonų na-
rių ir galinti reklamą bei politinį spaudimą
vystyti savo amžiaus žmonių naudai. Jau te-
levizijoje skelbimai būna ne vien tik su jau-
nais ir lieknais, bet ir su pagyvenusiais, gra-
žiai pražilusiais, sveikai apskritais.

Tačiau ilgametė reklama paliko savo
antspaudą — jaunatvė ir stipri sveikata yra
krikščionio idealas, o bet koks nukrypimas
— gėda. Rodo tepalą, kuris panaikintų ran-
kų odos taškučius, išželdintų galvos plau-
kus, pakaitintų sąnarius, vitaminais parem-
tų kūno apytaką...

Prieš pusę šimtmečio pasąmonėje įam-
žintas su akiniais surištas gėdos jausmas da-
bar sugrįžta dar stipriau, kai pagalbos rei-
kalingų atvejų daugiau. Atrodo, lyg reikė-
tų klausos aparato, ir lyg turėtų būti drą-
siau, kai Amerikos prezidentas nešioja du,
kurių baterijos kartais ir kabineto posė-

džiuose išsieikvoja. Baisus tas jaunimas, ku-
ris klausosi garsios ir triukšmingos muzi-
kos, o visai patogų, kai pačiam ir artimie-
siems reikia šūkauti namuose ar susirinki-
muose. Tie kunigai nemoka tinkamai kal-
bėti, nes, bažnyčios gale sėdėdamas, nebe-
girdžiu; paskaitų kalbėtojai kažką murma
po nosimi — tesusitvarko, jei pretenduoja
į visuomenės vadovus!

Pagal lietuvišką paprotį, vedybinei 50
metų sukakččiai įteikiama juosta, gėlėmis ir
meile papuošta lazda — tenebando tokios
mums dovanoti! Dar galime patys be lazdos
vaikščioti!

Kartais žmogus pagalvoji, kad "nieko
nėra amžino", nusidėvi ir brangiausi prietai-
sai, aparatai, automobiliai, įrankiai. Natūra-
liai turėtų taip pat nusidėvėti, išsieikvoti
sąnariai ir žmogaus pojėgiai. Jei "pražiūrė-
jau šviesias akeles", kaip dainoje sakoma,
tai kur jos pavargo? Skaitydamos visus 17
prenumeruojamų laikraščių bei žurnalų, iš-
tyrinėdamos posėdžių protokolus, bandyda-
mos juose atrasti, kas galų gale buvo nutar-
ta, įmonėje sekdamos smulkų darbą ar kom-
piuterio ekranėlį. Nenusidėvėjo akys, varty-
damos netinkamą spaudą ar žiūrinėdamos,
ką kaimynai veikia. Valandų valandos skir-
tos susipažinti su premijuotais romanais ir
straipsniais, ir tai nestiprioje lempos švie-
soje, arčiau prie lango, nes reikia elektrą
taupyti. Kiek laiškų prirašyta!

O ausys — dėl ko sukietėjo jautrūs au-
diniai? Ne klausydamos apkalbų lietuviš-
koje parduotuvėje ar kaimynystės sankry-
žoje, o girdėdamos kūdikių verksmus, vai-
kelių kalbas, paauglių ginčus, vyresnių tris-
kart kartojamas nuomones, operacijų smulk-
menas, vėliausius gydytojų aprobuotus mais-
tingumo receptus, žmonių vargų ir džiaugs-
mų, penkiavaldžių minėjimų; begalės lie-
tuviškų koncertų ir kitų renginių, dar lietu-
viškos radijo programos.

Ir kojos, negi jos vaikštinėjo po netin-
kamas vietas? Į darbą, darbe, iš darbo, po
namus aukštyr žemyn, paskui vaikus į litu-
anistinę mokyklą, pas gimines ir artimuo-
sius. O rankos ir pirštai, jų nekišus, kur
nereikia? Kiek indų plauta, prie karštos ply-

tos maišyta, glostyti vaikučiai (kartais suduota ir per dugną), neštos dėžės, reikmenys, baldai, kotos lovos, puošti namai, bažnyčia, salė, kabinti skalbiniai (mūsų laikais, kai džiovintuvų nebuvo), ravėti gėlynai.

Plaučiai ištikimai dešimtmečius alsuoja, įtraukdami šviežią ir sveiką pušynų ar pajūrio orą, kaip ir miesto dulkes, dūmus, gamyklos kvapus bei dujines atmatas, šaltą žiemos orą ir drėgną vasaros kvapą. Širdis tiek kartų jaudinosi dėl vaikų, dėl artimųjų, skubėjo į darbą ar ligoninę; plakė, pasaulio įvykių klausydamasi, lietuviškais reikalais sielodamasi. Ir daug ilgiau atlaikė, negu bet kuris namų ar fabriko įrankis!

Nugara lenkėsi pakelti vaikų žaislų, valyti grindis, rankioti darželyje išaugintas daržoves ar gėles, stiepti pasiekti lempą, lubas dažyti, langines taisyti. Nenuostabu, kad dabar kone girdimai girgžda! Atmintis žinojo ir tikriausiai tebežino daugiau, negu enciklopedijos — visa, kas girdėta, regėta, išmokta, kiek reikalų iš karto sekti, žmones aprūpinti, susirinkimuose netvarkinguose pranešimuose grūdėlį faktų surasti! Artimųjų gimtadienius atsiminti, namų ruoša laiku rūpintis, darbe pareigų neapleisti ir sąžiningai vykdyti.

O jausmai? Nuo jaunatviškos meilės ligi skaudaus nusivylimo, nuo ramaus džiaugsmo ligi artimųjų mirties tamsos, nuo padėkos ir šilimos ligi pykčio, noro keršyti, landaus pavydo. Perėjo visą žmogišką patirtį, ir gal todėl pradeda stingti kantrybės tada, kada gyvenimo išmintis turėjo išmokyti, kaip taikiai su savimi, kitais ir su Dievu gyventi.

Ir visi kiti vidaus organai — negi jie niekais tiek metų dirba? Vien tik virškinimas susidorojo su daug valgių, namuose kasdien bent tris kartus, darbe skubiai prarytais kąsniais, stokos ir pertekliaus laikų valgiais. Joks namų šildymo katilas nebūtų galėjęs tokios mankštos atlaikyti.

Kaip su tikėjimu ir dvasiniu, vidiniu gyvenimu? Negi nusidėvi ir išsieikvoja, kaip kiti žmogaus pajėgumai? Rodos, daugiau išsiblaškau bažnyčioje, negu jaunystėje, kai dairydavausi draugų pamatyti ar vėliausią

madų ištirti. Lyg sunkiau vakare susikaupti, kai visa giminė rūpi — gi ne visai tinka su Viešpačiu kalbėtis apie tai, kas tikrai arti širdies. Dvasinės paguodos ir stiprybės Šventajame Rašte nelengva ieškoti, kai sunku posakius suprasti, kai mūsų laikais nebūdavę raginama jį skaityti ar net studijuoti, išskyrus pamaldas ir pamokslus.

Šventieji filosofai teigė, kad 50 m. amžiaus žmogų pažymi krikščioniška išmintis, sugebanti visą supančią tikrovę tikėjimo akimis peržvelgti ir įžvelgti. Kodėl ligi dabar ta išmintis savaime sąmonės neužtvindė? Tiek daug nesuprantamų dalykų, klausimų, įkurių reikalų. Kur tos vertybės, kurias gyvenimo patirtis dailino, atskirdamos neįmanomus ir netinkamus dalykus, kad aiškiau būtų galima žmogiškai ir žmoniškai su kitais bendrauti ir savyje laikytis?

Kokia gėda ir nemalonus pasiekti vyresnio amžiaus žmogaus metus!

Ir vis dėlto vieną dieną — ar staiga, ar pamažėle — teks Viešpačiui Dievui sakyti: "Tavimi pasitikiu, atiduodu visą save į tavo rankas, ir savuosius pavedu tavo globai", ir įteikti rankas, kurios augino ir padėjo; ausis, kurios atidžiai klausėsi; liežuvį, kuris patarė, ir ragino, ir dėkojo; kojas, kurios ieškojo, ir sekė, ir vedė; jausmus, kurie kaip pjūklui nudėvėti; pilną įspūdžių atmintį; smegenis, po kurias mažytės elektros srovės ir cheminiai junginiai be poilsio lakstė; ir galų gale širdį, kuri tiek mylėjo!

Kitas naudingas kūno dalis užrašau nelaimių ištiktiesiems — gal jiems padės patogiau ir saugiau gyventi. O garsiuosius akinius bei klausos aparatą su likusiom baterijom prašau atiduoti šalpos įstaigai.

■ Detroite buvo pradėtas uolus vajas, ieškant naujų pašaukimų. Buvo skelbimai lentose, laikraščiuose, žurnaluose, televizijoje. Susilaukta jau pirmą reklamų mėnesį 100 pasiteiravimų. Net 25 nekatalikai teiravosi apie galimybes tapti katalikais. Trys moterys teiravosi apie galimybes tapti vienuolėmis.

■ Burundi valstybėje uždrausta šiokiadieniais laikyti tikintiesiems mišias, nes esą žmonės gaišinami nuo darbų. Dalyvauti mišiose teleidžiama šeštadieniais ir sekmadieniais.

Dvikalbiškumas svetur

Dr. Algis Norvilas

3. KODĖL VIENA KALBA PAKEIČIA KITĄ?

Kalba ir gyvenamoji aplinka. J. Fishmano aiškinimu, kaip matėme, krašto kultūrinės nuotaikos, pvz., masės kultūros puoselėjimas, ateivių kalbai gali būti nepalankios. Tačiau šių bendrinių nuotaikų poveikis ateivių kalbai, kaip pastebėjome, nėra tiesioginis, o greičiau tarpinis, vedąs į padėtį, kuri ateivių kalbą žlugdo. O ta nepalanki padėtis, bent iš lauko žvelgiant, yra labai paprasta — tai betarpiškas susidūrimas su naujo krašto gyvenama ir kalbine aplinka. Tačiau, arčiau pažvelgus, ši padėtis yra gana sudėtinga ir dar nepilnai suprata. Prie šios padėties suvokimo yra daug pasidarbavęs Einar Haugen, kurio studijomis čia pasinaudosime.

Įdomu, kad E. Haugen, kaip ir J. Fishman, taip pat reiškia nusistebėjimą nutautimo panašumu įvairiose ateivių grupėse Amerikoje, jų tarpe minėdamas ir lietuvius. Jo žodžiais tariant, "visi atrodo sulipę į tą patį laivą, nešami tos pačios srovės".¹⁷ Todėl ir jis, panašiai kaip J. Fishman, kelia klausimą: kas galėtų būti to panašumo priežastis? Jis atsakymo ieško dviejų kultūrų ar gyvenimo būdų sandūroje.

Naujiesiems ateiviams susidūrimas su nauju kraštu bei aplinka nėra jau toks paprastas dalykas. Atvykę į naują kraštą, jie sutinka ne tik naują kalbą, bet ir kitokį buitį pasaulį. Be abejo, nauja kalba bei jos nusakomas pasaulis daugeliu atvejų derinasi su atsivežtąja kalba bei pasaulėžvalga. Tai nenuostabu, nes žmogiškoje patirtyje iš tik-

rųjų yra daug panašumo. Tačiau ne vienur jos ir išsiskiria, vis atspindinčios kitokios patirties bei įžvalgų krūvį, pvz., amerikietiško didmiesčio gyvenimą, ar sukurtų formų praplėtimą, pvz., Walt Disney kartūnai. Todėl bendraujant su vietiniais gyventojais (ateiviams, esant mažumoje, toks bendravimas neišvengiamas) naujieji ateiviai pasisavina daug daugiau negu antrą savo pirmosios kalbos variantą, jie pasisavina ir naujoje kalboje sutelktus kitokios patirties sluoksnius.

Šitokia sandūra, Haugeno įsitikinimu, veda į neišvengiamą žodyno, o pagaliau ir pačios kalbos, apykaitą. Susidūręs su nauju gyvenamu pasauliu, ateivis turi visą eilę patirčių, kurios neįtelpa į atsivežamos kalbos rėmus. Haugeno studijuojamų norvegų tarpe tokia patirties erdvė, tarp visos eilės kitų, buvo, pvz., automobilis ir sportas. Todėl šių patirčių nusakymas smelkėsi norvegų kalbon anglų kalbos pavidalu.

Pagal Haugeno duomenis, net 100% automobilio veikimą nusakančio žodyno buvo pasiskolinta iš anglų kalbos.¹⁸ Šiuo atveju dar ir dabar lietuviuose padėtis yra labai panaši. Kiek būtų galima rasti asmenų, galinčių apie automobilio motoro veikimą kalbėti lietuviškai? Toks pokalbis amerikiečių tarpe yra natūralus, nes automobilis jau daug metų yra jų kasdieninio gyvenimo dalis. Sporto nusakymui net 74% žodžių buvo paimti iš anglų kalbos. Nors iš karto šis procentas gali atrodyti išpūstas, tačiau, kiek pagalvojus, jis nėra toks nuostabus. Pvz., kalbėti apie beisbolą lietuviškai, net autoriui, yra neįmanomybė.

Antra vertus, anglų kalba mažiausiai pajėgė išigalėti patirties erdvėje, kuri yra artimai bei konkrečiai susijusi su gimtąja kalba. Pvz., tautosaka liko perdėm norvegiška. Kadangi tautosakoje yra susitelkę gausybė prasmės podirvio, ją išversti į kitą kalbą yra nepaprastai sunku. Pvz., kaip anglų kalboje galima išreikšti pasakos pavadinimą "Eglė žalčių karalienė"? Norvegų kalba taip pat liko vyrauti kasdieninės patirties erdvėje, jau iš seno susijusioje su gimtąja kalba. Pvz., kūno dalių pavadinini-

mai: ranka, galva, ausis ilgai išlikdavo norvegiški.

Taigi ateivių susidūrimas su nauju kraštu yra sudėtingas reiškinys. Viename gale, matome, ateiviai, susitinką su naujais gyvenimo pavidalais, yra tiesiog verčiami savintis ir kalbą, kuri pajėgia šiuos naujus pavidalus išreikšti. Šalia minėto automobilio ir sporto kiekvienas galėtų pridurti ir savo pavyzdžių. Tai ypač pajunta kiekvienas, mokąs savo vaikus lietuvių kalbos, kada pabando su jais lietuviškai kalbėtis apie "Star wars", "Robotech" ir kitus, vis naujus, vaikų pasaulio pavidalus. Čia kalbos laukas plečiasi savos kalbos nenaudai.

Vienok kitame gale vyksta savos kalbos nykimas, atrofija.¹⁹ Krašte palikti gyvenimo pavidalai vis slenka užmarštin, o kartu su jais ir kalba, kuri juos išreiškia. Ypač jaunam žmogui, kuris lietuvišką gyvenimo pavidalų net nėra patyręs, pasidaro tiesiog neįmanoma kalbėti, pvz., apie kaimo buitinių pasaulį: svirną, menę ir t.t. ar lietuvišką gamtovaizdį: šilą, giraitę ir t.t. Šiuo atveju savos kalbos laukas siaurėja.

Tvirčiausiai išsilaiko kalbos laukas, išreiškiantis gyvenimo patirtį, kuri bendra tiek paliktam, tiek ir naujam kraštui. Tai kasdieninio gyvenimo pasaulis. Čia kalba buvoja ilgiausiai, nes ji pajėgia nusakyti tai, kas žmogui yra svarbu ir apčiuopiama. Šiam ateivių kalbos laukui labai susiaurėjus, kartais mėgstama šią kalbą pavadinti virtuvine kalba. Nors su virtuvine kalba kalbinis bendravimas jau darosi neįmanomas, ji vis dar liudija kalbos atsparumą, galimą atsinaujinimą.

Tačiau, Haugeno manymu, kartu su naujos kalbos pasisavinimu vyksta ir paties asmens pasikeitimas. Pagyvenęs naujame krašte bei pasisavinęs jo kalbą, asmuo persiima ir to krašto gyventojų galvojimo būdu, jausminiais išsireiškimais bei gyvenimo samprata. Gi šitaip asmeniui keičiantis, tuo labiau vietinė kalba smelkiasi į ateivio kalbinį pasaulį, tarnaudama kaip priemonė išsakyti savo mintis, jausmus bei norus.

Be abejo, kuo asmuo jaunesnis, tuo gyvenamo krašto įtaka didesnė. Tačiau dažnu

atveju gilų vietinės kalbos poveikį galima pastebėti ir pas vyresniusius — sakykim 35 - 55 m. amžiaus žmonėse, kurių gimtoji kalba dar yra gana pajėgi. Įsiklausius į jų kalbą, tiesiog nuostabu, kiek prasikiša angliški išsireiškimai. Štai keli tipingi pavyzdžiai: "lietuviški reikalai *just fell through the floor*", "kai tai išgirdau, *I nearly fell off my chair*", "aš manau, kad lietuviai *fear the unknown*", "*there's nothing to lose*, reikia bandyti" ir t.t., ir t.t. Čia reikalas neina apie kalbos nemokėjimą, o jau kitą pasaulėžvalgą, kurią naujoji kalba tepajėgia išreikšti.

Vienokia ar kitokia kalbų maišymo padėtis nėra normali ir ji ilgai tęstis negali. Siekdamas vientisumo, asmuo su laiku pereina prie naujos kalbos, kuri neša darną ir gyvybinį ryšį su gyvenamu pasauliu.

Susumuojant Haugeno mintį, pats susidūrimas su nauju kraštu kelia pavojų gimtajai kalbai. Naujo krašto gyvenamoji tikrovė verčia ateivius vietinę kalbą pasisavinti, o gimtoji kalba lieka užleista. Į šį susidūrimą ir jo reikšmę toliau bus pažvelgta vis kitais atžvilgiais.

ISNAŠOS

17. Haugen, **The Norwegian Language in America**, p. 12.

18. Ibid., p. 94.

19. Ibid., p. 74.

■ Prezidentas Reaganas birželio 19 d. priėmė Lietuvos krikščionybės jubiliejaus komiteto atstovus. Čia buvo vysk. P. Baltakis, Lietuvos atstovas dr. K. Bačkis. L. Stukienė prezidentui įteikė jubiliejaus medaį, sės. Ignė Marijošiūtė įteikė Lietuvos jaunimo sveikinimą jo perrinkimo proga, vysk. Baltakis prezidentui padėkojo už rodomą dėmesį Lietuvos jubiliejui, už tikinčiųjų teisių gynimą. Įteikė sąrašą lietuvių politinių kalinių. Prezidentas pažadėjo tą sąrašą įteikti Gorbačioviui, o Valstybės dept. sekretoriui Shultzui paves perduoti Sov. Sąjungos užsienio reikalų min. Shevardnadzei. Delegacijoje dar dalyvavo J. Kavaliūnas, Ang. Nelsienė, kun. K. Pugevičius ir J. Vaitkus. Prieš pasimatymą su prezidentu delegacijos nariai pietavo Baltuosiuose Rūmuose su valdžios atstovais. Pietuose dalyvavo ir **Amerikos Balso** ved. R. Sakadolskis, L. Kojelis, jo asistentė R. Bureikaitė.

Kaip ruoštis vedyboms (II)

Mielasis Žirmūnai,

Pirmajame laiške stengiausi nušviesti krikščioniškąjį vedybinio gyvenimo idealą. Ne tik idealą, bet drauge ir paties Kūrėjo realų žmonių šeimyninio gyvenimo planą. Tuo idealu-planu susižavėjęs, jokios pastangos neatrodys per sunkios jam įgyvendinti. Tokio dieviško plano neturint ar jo nepripažįstant, vedybinis gyvenimas arba tampa nežmoniškai sunkia našta, arba net virsta visų turėtų laimės svajonių laužu. Į tai atsižvelgdami Vatikano II vyskupai galėjo štai ką svarstyti ir savo tikintiesiems patarti. Ką nors geresnio ir naudingesnio negalėčiau sugalvoti. Todėl juos ir pacituoju.

"Daug kur Šventajame Rašte Dievo žodis ragina sužieduotinius susižiedavimo laikotarpį apsupti ir taurinti skaisčia meile, o vedusiųjų vedybų gyvenimą nedalomu prisirišimu. Daugelis ir mūsų meto žmonių labai vertina tikrąją vyro ir žmonos meilę... laikantis vietos ir laiko papročių.

Ši meilė yra giliai žmogiška, nes riša vieną asmenį su kitu jų valios galia. Ji apima viso asmens gerį ir todėl pajėgia sukilinti ją pareiškiančius kūno ir dvasios veiksmus, padarydama juos garbinga vedybinės draugystės dalimi ir būdingu jos ženklu. Viešpats teikėsi šią žmogiškąją meilę skaidrinti, tobulinti ir kelti ypatinga savo malonės bei dieviškos savo meilės dovana. Tokia meilė, suliejanti draugėn žmogišką ir dievišką elementą, veda vyrą ir žmoną į laisvą savęs dovanojimą vienas antram, pareiškiamą giliu vidiniu prisirišimu ir išoriniais

veiksmiais. Ji pripildo visą vedusiųjų gyvenimą; būdama dosni ir veikli, ji vis tobulėja ir didėja. Taip ji toli prašoka vien erotinį potraukį, kuris, savanaudiškai tenkinamas, greitai ir skurdžiai išblunka.

Ši meilė yra ypatingu būdu pareiškiamą ir tobulinama vedybiniu aktu. Todėl veiksmams, kuriais vedusiųjų pora intymiai ir tauriai susijungia, yra garbingi ir vertingi. Žmogaus deramu būdu atlikti, jie išreiškia ir ugdo abipusį savęs dovanojimą, kuriuo vedusieji vienas antrą džiaugsmingai ir dėkingai praturtina.

Užantspauduota vieno antram duotu pažadu, o svarbiausia patvirtinta Kristaus sakramentu, ta meilė pasilieka nesuardomai ištikima fiziškai ir dvasiškai, pasisėkimuose ir nepasisėkimuose, ir niekuomet nesileidžia į svetimavimą arba skyrybas. Viešpaties patvirtintas moterystės vienumas ypatingai patikslėja iš lygios vyro ir moters asmens vertės, pripažintos abipuse ir pilna meile. Norint pastoviai atlikti krikščioniškos moterystės pašaukimo pareigas, reikia aukšto dorinumo. Todėl vedusieji, malonės sutvirtinti šventam gyvenimui, melddami Dievą pagalbos, kruopščiai ugdys savyje ištvermę, didžiadvasiškumą ir aukos dvasią.

Tikra vedybinė meilė bus aukščiau vertinama ir sudarys apie save sveiką nuomonę žmonėse, jei krikščioniškosios poros pasižymės ištikimybe, sugyvenimo darna bei rūpestingu savo vaikų auklėjimu, o taip pat jei prisidės prie reikiamo kultūrinio, psichologinio ir visuomeninio vedybų ir šeimos gyvenimo atnaujinimo. Jaunuoliai jau savo šeimos židinyje turi būti tinkamai ir laiku supažindinami su vedybinės meilės kilnumu, jos paskirtimi ir pasireiškimu. Tokiu būdu išauklėti skaisčiai gyventi, jie bus pasiruošę, atėjus metui, iš taurių sužiedotuvių žengti į vedybas".

Pasidairę labai aukštose meilės ir vedybinio šeimyninio gyvenimo idealų padangėse, nusileiskim, Žirmūnai, vėl į kasdienio mūsų supančio gyvenimo tikrovę. Ar manai, jog daug rasim vedusiųjų, kurie stengiasi tuos idealus realizuoti? Ar daug šeimų visai sąmoningai rūpinasi savo namus kurti ir

palaikyti "maža bažnyčia", Dievo malonių šaltinių? Koks būtų pasaulis, jei šeimos būtų meilės, malonės, tikėjimo ir pasiaukojimo žodiniai? Ar būtų pasaulis, net mūsų krikščioniškasis katalikiškasis pasaulis, toks pasimetęs, susimaišęs, kad jis vargiai besiskiria nuo pagoniško ar ateistinio pasaulio?

Naudinga gerokai pagalvoti, kodėl didelės daugybės šeimų ir net platusis pasaulis yra gerokai pasimetęs, susimaišęs, net ir daugelis vedusiųjų ir jų vaikų yra nelaimingi. Tuo klausimu esu nemažai skaitęs. Teko ir tenka susidurti su gyvenimu apsigyvenusiais vyrais ir moterimis. Įsitikinau, jog daugelio viso nepasitenkinimo ir nelaimės šaltinis yra ne tik stoka tikėjimo, bet ir nepaisymas, ar stačiai paneigimas savo natūraliosios vyriškos ir moteriškos prigimties esminių savybių. Jeigu moterystė skirta vyrui ir žmonai viens antrą papildyti, tai reikia žinoti, ko katram trūksta, kas ką turi, kas gali juodu papildyti. Pergyvename tokius laikus, kai ypač moterys (ne visos!) iš kailio neriasi susilyginti su vyrais. Taip, yra sričių, kur ta lygybė yra būtina. Bet yra vyrų ir moterų prigimtyje tokių skirtumų, kurių niekada negalima sulyginti ar išlyginti. Tai ignoruoti yra tas pat, kaip ir nerti virvę ant kaklo savo ir šeimos bei žmonijos laimei. Todėl pažiūrėkim į skirtingąsias moteriškosios ir vyriškosios prigimties savybes.

Pirmiausia, vyrą ir moterį Dievas visai skirtingai apdovanojo. Visa jų esmė, būdas ir protavimas tokie skirtingi, kad ne veltui norima sakyti, jog vyras turįs kitokią sielą negu moteris. Tai netiesa. Nei "vyriškų", nei "moteriškų" sielų nėra. Yra tik tokių, kurios visiems žmonėms yra lygios. Esminis skirtumas susidaro tik dėl skirtingai suvartytų kūnų. Dievas, leidęs sielą, įkvepia ją į gemalą, ir tos sielos vyriškas ar moteriškas protavimas bei jautimas pareis nuo to, kas iš šios sėklos išaugs: vyras ar moteris.

Pastaraisiais laikais smulkmeniškai ištirti vyro ir moters dvasiniai gabumai. Tikriausiai tai buvo galima atlikti su abiejų lyčių studentais, nes jie turi lygų pasiruošimą ir klauso tų pačių paskaitų. Paaiškėjo, jog

studentės žymiai pralenkia studentus savo darbštumu ir paskaitų lankymu. Taip pat jos pastabesnės ir greičiau suvokia dalykus. Ir bendri jų egzaminų duomenys yra kiek geresni už studentų. Visais kitais atvejais studentai jas praneša. Tai geriausiai patvirtina Olandijos universitetuose padarytas bandymas. Duota ištisa eilė klausimų, kurie turėjo apimti tiriamąją sritį ir teimta galvoti tie duomenys, dėl kurių vyrų ir moterų nuomonės sutiko. Tie klausimai apėmė šias sritis:

a. bendras sugebėjimas išmoktąjį dalyką savo protavimu bei privatinio tyrimu pagilinti;

b. mokslinio turinio knygų skaitymas, nieko bendra neturįs su egzaminais;

c. lavinimasis kritikuoti arba savo nuomonę reikšti apie išmokus bei perskaitytus dalykus;

d. rimtas susidomėjimas mokslo klausimais;

e. reguliarus paskaitų bei praktikos darbų lankymas;

f. sąmoningas studijavimo būdas;

g. sugebėjimas tinkamai spręsti;

h. logika, abstraktūs dalykai;

i. mokėjimas kombinuoti;

k. savarankiškumas tyrinėjimuose;

1. domėjimasis bandymais;

m. mokslinis darbas, baigus universitetą.

Tų apklausinėjimų duomenys pasirodė tokie: studentės, nors žymiai uolesnės, gerokai atsilieka nuo studentų sausu, logišku protavimu. Dėl šios ypatybės teoretiniuose moksluose moteris jaučiasi labai nejaukiai. Stovime prieš neginčijamą tiesą, kad didžiųjų darbininkų sąrašė, muzikos, plastikos, dramos ir tapybos srityse, stovi vieni vyrai, nors ir moteris gana gerai sugeba meną paveldėti ir kūrinius išreikšti. Tačiau ypatingų gabumų šioje srityje ji dar neparodė. (Pasitaiso retų išimčių. Bet išimtys nesudaro taisyklės!).

Per šimtmečius stebint vyro ir moters savybes, pastebėta, jog vyro uždavinys darbuotis viešajame gyvenime. Šis uždavinys ir jam tinkami gabumai žadina jame norą gamtos paslaptis atidengti, jas savo tikslams panau-

doti, ką nors išrasti, organizuoti, steigti, nauja kurti. Tam reikalingas jam ramus šaltas, bet ir aštrus protas, kuris nesibijotų jokių sunkenybių ir nenuilsdamas vestų jį prie tikslo. Viešasis jo veikimas yra jam viskas, užtat jis nebijo, esant reikalui, dėl jo pasiukoti.

Visai kitokį uždavinį Kūrėjas paskyrė moteriai. Jis davė jai motiniškumą. Pastarasis priiškia ją prie namų: ji turi visus namų ruošos darbus prižiūrėti, o kas svarbiausia — tai vyrui ir vaikams paruošti jaukią pastogę. Šios pareigos reikalauja visai kitokių gabumų, negu vyrų veikimas; ir iš tikrųjų nepaprasta, kaip Dievas išpuošė moterišką širdį visokiomis ypatybėmis, kurias išreiškiamo vienu žodžiu "motiniškumas". Tas savęs išsižadėjimas, atsidavimas, dangiškas kantrumas, sujungtas su noru padėti, pasigailėti, paguosti, išgydyti, palinksminti — vis moters ypatybės.

Visa tai yra širdies ypatybės; jos yra moters turtai ir pajėgos, ir niekuomet ji nesišaučia tokia laiminga, kaip gavusi progą jas tinkamai pavartoti. Visur ji nori ir turi parodyti savo širdį; o kadangi širdis mėgsta visur savo nuomonę pareikšti, tai dažniausiai sprendimuose ji klauso ne proto, bet širdies balso ir tokiu būdu sprendžia vien jausmais. Nesuskaitomuose gyvenimo atvejuose jos sprendimą gali papildyti, arba net visai patobulinti, vyro sprendimas, kuris dažniausiai yra grynai proto padaras.

Dabar gali būti aišku, kodėl moteris grynai mokslo klausimuose, kur beveik vien protu remiamasi, nuo vyrų atsilieka. Taip pat labai greit sudrumsčia koks nors jausmus veikias dalykas jos ramų protinį darbą. Todėl ji labai maža arba ir visai nesidomi sausais bejausminiais dalykais, logika ir teoretiškais įrodinėjimais, jei jie neturi nieko artimesnio su praktikos gyvenimu, nerodo apčiuopiamos naudos. Tokie darbai, kurie vyro būdai ir uždaviniams geriau pritinka, ją mažai tevilioja, nes jie neranda jos širdyje atgarsio.

Dar giliau pažvelgdami į moters uždavinius, ir tai aukščiausioje jų išsirutuliojime — motiniškume, pamatysime jos tikrąjį pa-

šaukimą kentėti ir kitais rūpintis. Bet tai ne kas kita, kaip tikroji meilė, kurią poetas Chamisso taip gražiai apdainavo:

"Ak, argi ne skausmais gyvena meilė,
ir ar gyvenimas nėra iš meilės?"

Kas per gyvenimas būtų be motiniškumo! Kiekvieno žmogaus gyvenimas atneša su savim daugybę nelaimių, vargų ir skausmų; žmonijos rykštė kartais taip išlėsta, kad daugelis to skurdo visai neiškęstų, jei neatsirastų kilnių moterų, kurios savo jautria širdimi, pasišventimu ir ištverme juos stiprintų. Todėl ne be pamato motiniškumas vadinamas gyvenimo vainiku.

Be to, Kūrėjas dar davė moteriai vadinamą "intuiciją", vidinį įžvalgumą: be aiškaus pamato ji mato ir jaučia tai, kas teisinga. Daug greičiau negu vyras ji suvokia ir mato tikrąją tikrąją. Vyras gyvena daugiau minčių pasaulyje, kurį jis pats susikuria. Tuo tarpu moteris stipriai stovi ant realaus gyvenimo pagrindo. Be to, ji turi labai švelnų jausmą, apie kurį Goethe yra pasakęs: "Jei nori žinoti, kas padoru ir kas nepadoru, tai teiraukis pas kilnias moteris".

Šis skirtingumas labai išmintingai paties Kūrėjo sutvarkytas. Tuo būdu vyras ir moteris gali vienas antrą papildyti. Kiekvienas jų gali duoti kitam šį tą. Jei nebūtų tarp vyro ir moters skirtingumo, tai nebūtų nei juos jungiančio ryšio; jie taptų konkurentais, kaip matome vyrų veiklos bei organizacijų pasaulyje. O konkurencija, kaip žinoma, yra kova; nors pastaroji kai kuriais atvejais yra pirmoji pažangos sąlyga, nes ji ragina geresnius produktus gaminti. Tikrai laimingas moterystės gyvenimas yra tik toks, kur vyras ir žmona viens kitą papildo, t.y. vienas antram duoda tai, ko šiam trūksta. Dažnai pasitaiko, kad mergaitė, kuri nenori arba dėl tam tikrų priežasčių negali tekėti, grynai moteriškame pašaukime daugiau nuveikia negu vyras. Bet kaip tik šiuo atveju vyrišką pašaukimą ir stengiasi su vyru konkuruoti — tampa dažniausiai nugailėta. Tiesa, pasitaiko mergaičių, kurios gabumais ir būdo savybėmis daugiau panašios į vyrus negu į moteris. Bet paprastai šios mergaitės neigia moterystę, o jei išteka, nė-

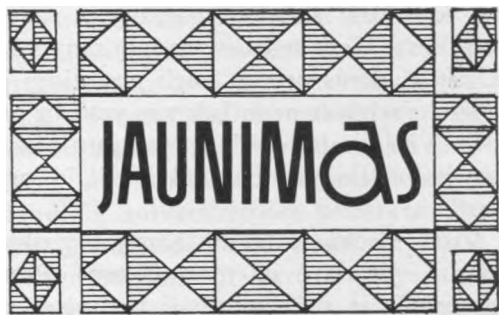
ra nei pačios laimingos, nei vyrui laimės neteikia.

Pagal Dievo sutvarkymą, vyras yra šeimos galva. Dievas aiškiausiai pasakė: "Tu būsi vyro valdžioje, o jis bus tavo viešpats" (Pr 3,16). Todėl joks moterų sąjūdis negalės šito sutvarkymo pakeisti. Pati Dievo Motina tai patyrė, kai angelas du kartus apsiėmė šv. Juozapui, jį paragindamas bėgti į Egiptą, o vėliau grįžti į tėvynę. Tačiau ši vyro valdžia toli gražu nėra ir neturi būti tironiška. Kai šv. Paulius pakartodamas moterims sako: "Būkite savo vyrams klusnios", tai visuomet pridėdavo: "Vyrai mylėkite savo moteris". Vyro valdžia turi būti pagrįsta meile. Tada moteris mielai paklauso vyro, nors jo nutarimai ir prieštarautų jos valiai. Dora moteris jaučiasi laimingiausia, galėdama visiškai atsiduoti savo vyrui, kuris ją tikrai myli ir gerbia. Antra vertus, tokia moteris sugeba savo vyrą meile užviešpatuoti.

Kai vyras yra linkęs išsipasakoti visa tai, kas jam atsitiko, kas jį jaudina ir slepia, jis nori, kad jo mylimas asmuo jį suprastų, kad jo darbą tinkamai įvertintų, padėtų ir padrąsintų. Audringomis gyvenimo valandomis, grįžęs po sunkaus darbo, jis nori pasidalinti mintimis, pasitarti, pasiguosti. Tokiais atvejais jis atidengia visą savo vidurinį pasaulį su jo šviesiomis ir tamsiomis pusėmis. Savo draugą jis kartais laiko pavydžiu konkurentu. Todėl būtina žmonos pareiga jį užjausti, padrąsinti, perspėti nuo klaidų ir neapgalvotų žygių.

Ne kartą reikia tiesiog stebėtis, kaip geraširdiškai, raminančiai ir guodžiančiai gali paveikti vyrą protinga, kilni moters siela. Visas vyro atveriamas idėjas ji priima į savo širdį ir, padariusi jas kilnesnes, grąžina atgal. Tartum visos vyriškos mintys, kurios liečia bendrus žmonių gyvenimo reikalus (išskyrus grynai mokslinius klausimus), turėtų būti paneriamos į moteriškąjį minčių pasaulį, kad tuo būdu įgautų didesnės vertės.

Moteris savo veikimą šeimoje taip sutvarko, kad, iš šalies žiūrint, jokio heroizmo jame nematyti, bet kaip vyro patarėja ir,

Ar verta dalyvauti lietuviškoje veikloje ir lietuvių organizacijose

Danutė Grajauskaitė

(Jaunimo konkurse IV premiją laimėjęs rašinys)

Asmuo, gyvendamas žmonių apgyvendintame krašte, instinktyviai susiranda sau tinkamą žmonių grupę. Jeigu tokia grupė yra organizuota ir jos nariai veikia tam pačiam tikslui, tai ji vadinama organizacija.

kas svarbiausia, kaip vaikų auklėtoja, ji gali kultūriniame darbe daug daugiau padaryti negu vyras, nors tas jos veikimas ir nežymus rodos.

Todėl lyginimas vyriškų ir moteriškų savumų visai negalimas, norint sužinoti, kurie iš tų savumų vertingesni. Ir jeigu būtų galima padėti į svarstyklės, tai dar klausimas, anot vieno modernaus pedagogo, kuri lėkštelė pakiltų į viršų.

Tebūnie gana šiam kartui, Žirmūnai. Čia yra tiek daug medžiagos rimtai nuoširdžiai, ir net maldoj apsvarstyti, o jei jau turi artimesnę draugę, tai ir su ja drauge aptarti, kad pasirodytų, ar judviejų galvosena bei įsitikinimai yra panašūs. Žinau, jog mūsų laikais yra mergaičių ir moterų, kurios siekia visiškos lygybės su vyrais, būtinai nori užimti visas jų pozicijas, nė kiek nesigilindamos į savybės moteriškas brangiausias ir šeimų, ir tautos, ir net žmonijos gyvenimo savybes, todėl jos išplaukia ne į savo vandenį ir dažniausiai juose paskęsta, nes eina prieš savo pačių prigimtį.

Na, iki kito karto!

Kun. Jonas

(Žmogui problema iškyla tada, kai reikia apsispręsti, kokiai organizacijai priklausyti. Kun. S. Yla taip aiškina: "Žmogaus būtis jau pačia prigimtimi yra veikli, bet jo problema — pasirinkti veiklos kryptį, palenkti ją geram tikslui, o svarbiausia — rasti veiklos prasmę ir misiją".

Jei žmogus pasiryžta tapti lietuviškos veiklos nariu, tai jau yra vienas pasirinkimas. Jis klystų, manydamas, kad to jau užtenka, ir stotų į bet kokią organizaciją. Lietuviškoje veikloje yra trys skirtingi tikslai, trys skirtingos misijos. Tiems tikslams siekti yra skirtingos organizacijos. Kai žmogus nusprendžia, kokiems tikslams jis dirbs, tik tada jo dalyvavimas tose organizacijose tampa prasmingas.

Pati pagrindinė veikla yra asmeninė — sau. Žmogus nusprendžia, kad jo siekis bus pabendrauti su kitais, kurie turi tas pačias tautines šaknis. Gal jie kartu suorganizuos universiteto lietuvių klubo išvykas ar dalyvaus pensininkų grupės ekskursijose. Gal šiose organizacijose nebus lietuviškos atmosferos, nebus jaučiama lietuviška dvasia, nebus girdima lietuvių kalba, bet vis tiek bus naudinga tam asmeniui, kuris tokio bendravimo siekia. Šitokia veikla tose organizacijose dalyvaujančiam asmeniui sukuria tautinio susibūrimo jausmą ir teikia tam tikrą pasitenkinimą.

Antra veiklos kategorija yra tokia, kuri naudinga išeivijai. Žmogus, pasirinkęs tokią organizaciją, dirba, kad išlaikytų lietuviybę už Lietuvos ribų. Šio tikslo siekimai lengvai suprantami tautinių šokių grupėse, lietuviškuose choruose ir teatro sambūriuose. To paties tikslo siekimą matome lituanistinėse mokyklose, parapijose ir net lietuviškose šeimose. Nors šeima nėra formali organizacija, bet vis tiek joje siekiama tų pačių tikslų, kaip ir organizacijose. Šeimoje stengiamasi išlaikyti ir lietuvišką kultūrą, ir kalbą, ir kitas vertybes, pvz. religiją. Žmogus, dalyvaudamas tokiose organizacijose, pasidaro labai naudingas išeivijai.

Trečiosios kategorijos organizacijos yra tokios, kurių veikla tiesiogiai naudinga Lietuvai. Šių grupių nariai rašo laiškus sąžinės

Danutė Grajauskaitė.

kaliniams, aktyviai dalyvauja žmonių teisių konferencijose, kelia krašto vyriausybės pavergtų tautų problemas ir t.t. Pagrindinis šios veiklos tikslas — Lietuvos išlaisvinimas. Ši veikla skiriasi nuo pirmų dviejų tuo, kad jos darbai vykdomi už lietuviškos visuomenės ratelių. Mūsų gyvenamuose kraštuose yra supažindinami kitataučiai su Lietuvos kultūra, kalba ir politine padėtimi. Šios organizacijos stengiasi pasiekti tuos žmones, kurie turi didelę įtaką valdžioje ir gali padėti Lietuvos reikalams. Kai kurie kartais abejoja šios veiklos efektingumu, bet pagrindiniame "Aušros" laikraštyje Lietuvos jaunimas šią veiklą labai vertina. "Mes ne vieni! .. gėrimės jų tautine veikla, jaučiame paramą" ("Aušra", nr. 26, vasaris 1981). Organizacijos, dirbančios šiam tikslui, be abejo, yra Lietuvai labai naudingos.

Visos šios trys lietuviškos veiklos kategorijos siekia kokio nors gero ir naudingo tikslo. Tie tikslai gali būti pasiekti palaips-

PIRMASIS LIETUVIŠKAS TEATRAS

1899 m. rugpjūčio 8 d. Palangoje įvyko pirmasis viešas lietuviškas spektaklis — A. Keturakio "Amerika pirtyje". Dabartinėje J. Basanavičiaus gatvėje jau nebėra namo, kuriame buvo vaidinama, tačiau specialus stulpas primena praeiviams svarbų įvykį, nors ir neinformuoja, kur tiksliai tai buvę, kaip teatras atrodęs. Grafo Tiškevičiaus 1890 m. albume "Kretynga" yra šio sandėlio - teatro nuotrauka. Žemėlapis rodo pastatą buvus toje vietoje, kur dabar yra skulptūra "Jūratė ir Kastytis". Atrodo, mūsų pirmojo teatro būstinė išnyko apie 1905 metus.

Pačią vaidinimo vietą numatoma rekonstruoti, o 1989 m. pastatyti paminklą, skirtą lietuviškojo teatro įkūrimui. Pagal polių lie-

niui. Žmogus, įstojęs į pirmosios kategorijos (asmeninė nauda) organizaciją, gali pamazu susidomėti lietuvių kultūra ir tada įstoti į antros kategorijos organizaciją. Čia jis gali užsidegti ypatinga lietuviška dvasia bei noru dirbti, kad galėtų pagerinti dabartinę Lietuvos padėtį. Problema gali susidaryti tada, jei šis procesas neina palaipsniui ir nėra sąmoningas. Tai atsitinka tada, kai žmogus patenka į tokias organizacijas, kurių tikslai yra skirtingi nuo jo. Tokiais atvejais gali kilti abejonės, ar verta lietuviškose organizacijose dalyvauti. Suprantant, kad visos trys minėtos veiklos kategorijos yra vertingos ir naudingos, žmogus turi apsispręsti, į kurias organizacijas jis stos, kur jo veikla bus naudingiausia Lietuvai bei lietuviškiems reikalams.

kanas, reikėtų rasti tikrąją vietą pastato ir joje pastatyti skulptūrą. (Literatūra ir menas)

ORGANIZUOJASI LIETUVOS TEATRO VEIKĖJAI

Birželio 1 d. Lietuvos meno darbuotojų rūmuose įvyko pirmasis Lietuvos teatro veikėjų sąjungos plenumas. Jame kalbėjo sąjungos valdybos pirmininkas, liaudies artistas R. Adomaitis, valdybos nariai R. Geniušas, S. Šaltenis, S. Domarkas, A. Barčas, D. Tamulevičiūtė, A. Maskvytis, G. Balandytė. Buvo tartasi dėl sąjungos planų, kai kurių punktų būsimuose įstatuose, buitinių ir kūrybinių sąlygų pagerinimo bei perspektyvų. Plenumas išrinko prezidiumą, Lietuvos teatro veikėjų sąjungos įstatų parengimo bei narių perregistravimo komisijas. (Literatūra ir menas)

KAUNO VALSTYBINIS MIŠRUS CHORAS IR JO DIRIGENTAS PETRAS BINGELIS

Kauno valstybinis mišrus choras, įkurtas prieš aštuoniolika metų, yra tarsi Lietuvos chorinės kultūros profesinio lygio etalonas, plačiai koncertuojantis, klausytojų mėgstamas ir laukiamas vienetas.

Nuo pirmos dienos jam vadovauja didelis chorinio meno entuziastas, Lietuvos nusipelnęs artistas Petras Bingelis. Dar studijų metais jis išsiskyrė pavydėtinu darbštumu ir veiklumu. Dirbo "Varpo" vyrų choro chormeisteriu, pučiamųjų orkestro "Trimitas" dirigento asistentu.

1975-1976 m. P. Bingelis lavinosi Leipzigerio konservatorijoje pas žymius dirigentus R. Roiterį ir K. Mazūrą.

Nusisekus pirmiesiems koncertams Kaune ir Vilniuje, P. Bingelis netrukus pradėjo platesnę kūrybinę ir koncertinę veiklą Lietuvoje ir kitose respublikose. Choras kasmet imasi vis sudėtingesnių kūrinių. Jo koncertinėse programose pasirodo V. A. Mocarto "Requiem" ir "Missa brevis", Dž. Verdžio "Requiem", L. van Bethoveno "Missa solemnis", J. S. Bacho "Mišios h-moll" ir "Kaldų oratorija", G. F. Hendelio oratorijos "Samsonas" ir "Mesijas", K. SenSanzo opera "Samsonas ir Dalila" ir kiti užsienio klasikų kūriniai.

Choro koncertinės programos nuolatos gausinamos tarybinių ir šiuolaikinių užsienio kompozitorių kūriniais. Kauno valstybinis choras pirmasis atliko daugelį stambių lietuvių tarybinių kompozitorių kūrinių: J. Juzeliūno trečiąją simfoniją "Žmogaus lyra" ir simfoniją-oratoriją "Cantus magnificat", V. Laurušo kantatą "Ažuolų vainikas", P. Dikčiaus kantatą "Į šiandieną", V. Jurgučio "Šventinę kantatą", R. Racevičiaus "Publicistinę oratoriją", Švedo kantatą "Rožės prie devinto forto" ir simfoniją-misteriją, ne vieną A. Bražinsko kantatą ir chorinę baladę, T. Makačino, B. Borisovo, V. Juozapaičio, A. Rekašiaus, R. Zigaičio ir kitų autorių sudėtingas chorines kompozicijas.

Nuolatos choras rengia lietuvių kompozitorių autorinius koncertus, įrašo jų kūrinius į plokšteles bei į magnetofono juostas. Choras aktyviai dalyvauja Lietuvos kompozitorių sąjungos valdybos plenumuose ir kompozitorių suvažiavimuose, chorinės muzikos festivaliuose bei konkursuose, taip pat respublikinėse dainų šventėse ir kituose renginiuose. 1980 m. antrame sąjunginiame profesionaliųjų chorų konkurse kauniečiai pelnė laureato vardą.

P. Bingelis be galo darbštus ir pareiginas, nuoširdžiai savo profesijai pasišventęs menininkas. Kartu su Lietuvos ir kitų respublikų choralais jis pirmasis atliko jau pamirštas ir sudėtingas partitūras.

Už didelius nuopelnus, ugdant lietuvių muzikinę kultūrą, 1979 m. chorui suteiktas LTSR nusipelnusio kolektyvo garbės vardas. Choro dirigentas P. Bingelis 1974 m. gavo LTSR nusipelnusio artisto, 1980 m. — LTSR nusipelnusio meno veikėjo garbės vardus. (Literatūra ir menas

nybą tarybinėje armijoje. Studijuoti žurnalistiką taip pat siunčiami asmenys su rajonų redakcijų tiksliniu nukreipimu. Apie tokio dokumento išdavimo tvarką rajonų laikraščių redakcijos yra informuotos. Daug stojančių paprastai yra vidurinių mokyklų abiturientai. Stojantiems į žurnalistikos specialybę rengiamas kūrybinis konkursas. Jame dalyvauja visi stojantieji: ir su darbo stažu, ir su tiksliniu nukreipimu, ir kiti abiturientai (išskyrus Žurnalistų sąjungos narius). Šis konkursas susideda iš dviejų dalių — rašinio ir pokalbio. Sėkmingai jį įveikę (abu etapus), turi teisę laikyti stojamuosius egzaminus. Asmenys su darbo stažu ir tiksliniu nukreipimu, išlaikę egzaminus, priimami pirmi, o kiti — į likusias vietas konkurso tvarka. (Tiesa)

MAŽEIKIŲ NAFTOS PERDIRBIMO GAMYKLA

"Tiesa" rašo, kad Mažeikių naftos perdirbimo gamykla — TSRS tautų draugystės simbolis. Į gamyklą atkeliauja Pavolgio ir Tiumenės nafta, čia ji virsta benzinu, mazutu, dyzeliniu kuru ir kitokia aukštos kokybės produkcija. Kasdien iš Mažeikių visa ši produkcija išvežiojama ne tik po Lietuvą, bet ir pasiekia Latviją, Estiją, Baltarusiją.

Gamykloje dirba 18 tautybių žmonės. Daugelis jų atvyko į Mažeikius, jau atidirbę po keletą metų kitose panašaus profilio šalies įmonėse. Jie pasidalijo patirtimi, profesinio meistriškumo paslaptimis su Mažeikių naftininkais. Šis bendravimas davė vaisių: 1986 m. sąjunginiame socialistiniame lenktyniavime vienetas apdovanotas TSKP CK, TSRS Ministrų Tarybos, VPSC ir VLKJS CK pereinamąja raudonąja vėliava.

MOKSLINĖ BIBLIOTEKA XVII A. PASTATE

Vilniečius ir miesto svečius patraukia senamiestyje, K. Giedrio gatvėje, ką tik restauruotų pastatų ansamblis. Ypač išsiskiria ilgo triaukščio korpuso fasadas: jį skaido piliastrai, aukštus skiria pailgos nišos ir karnizai, visuose trijuose aukštuose yra arkinės galerijos. Unikalus ir gotikinis XV a. portalas, o taip pat čia buvusio sklypo gynybinės sienos fragmentas palei K. Giedrio gatvę.

KAS GALI STUDIJUOTI ŽURNALISTIKĄ VILNIAUS V. KAPSUKO UNIVERSITETE?

Į šį klausimą atsako Vilniaus V. Kapsuko universiteto spaudos žurnalistikos katedros vedėjas docentas Bronius Raguotis. Į žurnalistikos specialybės pirmąjį kursą, kaip ir anksčiau, šiemet bus priimama 40 žmonių. Pirmenybė suteikiama asmenims, turintiems dvejų metų darbo stažą, įskaitant tar-

Tai buvę jėzuitų noviciato pastatai. XVII a. šioje vietoje jėzuitai nupirko keletą įvairiems savininkams priklausiusių mūrinių namų, statytų dar XV-XVI a. Juos pritaikė gyventi vienuoliams, pristatė kitų pastatų. Ilgainiui visi pastatai buvo rekonstruoti. Keitėsi jų šeimininkai, paskirtis. 1798 m. pastatai buvo paversti kareivinėmis. Jie nukentėjo per II pasaulinį karą.

Pagal architekto E. Purlio projektą, senieji pastatai restauruoti ir pritaikyti Respublikinei mokslinei techninei bibliotekai.

Ši biblioteka turi didžiausius fondus — joje yra apie 16 milijonų spaudos vienetų: knygų, patentų aprašymų, referatų ir kitų techninės informacijos leidinių bei šaltinių. Kasmet fondai padidėja apie 800 tūkstančių vienetų. Biblioteka naudoja šiuolaikinę techniką, kompiuteriais. Jai priklauso regioniniai skyriai Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje ir Kapsuke. Ji aptarnauja 26 tūkstančius skaitytojų ir daugiau kaip 3 tūkstančius įmonių bei įstaigų. Tokiai didžiulei šiuolaikinei bibliotekai įsikurti ir pradėti dirbti paminkliniame, ne specialiai jai statytame, pastate ne taip paprasta.

Istorinė restauruotų paminklų aplinka gerai nuteikia skaitytojus. Čia puikios skaityklos, o ypač bendroji skaitykla. Kadaise čia buvo refektorius. Restauruotas jo cilindrinis su liunetais skliautas dekoruotas barokinėmis freskomis. Skaitykloms pagaminti specialūs baldai. Kitur — bibliotekinių kabinetuose, fondų patalpose — nauji standartiniai baldai.

Pagrindinis pastatas triaukštis, patalpos jame išdėstytos vienoje koridoriaus pusėje. Kiekvieno aukšto koridorių irgi numatyta panaudoti, viename bus pastato restauravimo istorijos paroda, kitame — žymiausių mokslininkų skulptūriniai portretai, trečiame — laikinos dailės ar foto parodos.

Panaudoti ir rūšiai. Bibliotekos darbuotojų muzikos mėgėjų klubas turės salę, kurioje bus rengiami susitikimai. Baigiama įrengti kavinė.

Įsikūrusi paminkliniame pastate, biblioteka neuždarė durų turistams ir ekskursijoms. O jų gausu. Dešimt bibliotekininkių,

mokančių ir užsienio kalbų, rengiasi būti ekskursijų vadovėmis. Jos dirbs visuomeniniais pagrindais. (Kultūros barai).

KRIKŠČIONYBĖS ĮVEDIMO LIETUVOJE 600-OSIOS METINĖS

"Tiesa" rašo, kad Vilniuje birželio 28 d. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje įvyko pagrindinės iškilmės, skirtos krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600-tosioms metinėms. Cereemonijai vadovavo Lietuvos komisijos pirmininkas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaiviškio vyskupijos apaštalinis administratorius, arkivyskupas Liudvikas Pavilionis.

Kartu su arkivyskupu pamaldose dalyvavo Lietuvos katalikų bažnyčios dvasininkija, svečiai — Latvijos kardinolo Juliano Vaivodo augziliaras vyskupas Janis Cakulis, Maskvos patriarchato užsienio ryšių skyriaus pirmininkas, Minsko ir Baltarusijos metropolitas Filaretas, Vilniaus stačiatikių Šventosios Dvasios vienuolyno archimandritas Nikita, evangelikų liuteronų bažnyčios vicedekanas Titas Salumiae, pastorius Ilaras Halaste, kitų konfesijų atstovai. Iškilmėse dalyvavo Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos pirmininkas Konstantinas Čarčėvas, Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis.

Iškilmingos pamaldos tuo pačiu metu įvyko dar penkiose Vilniaus bažnyčiose.

TIESA DŽIAUGIASI TURISTAIS

Mėgstama turistų vieta tapo Lietuvos nacionalinis parkas. Kai tik saulutė sušildo žemę, ežerų ir upių vandenį, čia sutiksime būreliais keliaujančius turistus. Tai moksleiviai, nešini kuprinėmis, dviratininkai, automobilininkai. Kelionių automobiliais mėgėjams čia įrengtos stovėjimo aikštelės, lauzavietės. Parko aplinkoje daugiau kaip 90 ežerų, kurių dauguma susisiečia upeliais. Todėl bene mėgstamiausia poilsio kelionė valtimis ir baidarėmis, kurias organizuoja Ignalinos turistinė bazė.

Vandens kelionių mėgėjai su valtimis pasiekia tolimiausius parko kampelius. Jie aplanko bitininkystės muziejų Stripeikiuose, pasigroži liaudies meistrų sukurtomis skulptūromis ant Lūšio ežero kranto, senoviniais

vandens malūnais. Vakarais pavargę nuo irklavimo ir gausių dienos išpūdžių, turistai apsistoja ir įsikuria su palapinėmis ant žavingų Almajo, Dringio, Baluoso, Ukojo, Pakaso ežerų krantų.

Labai daug keliauninkų galima sutikti iš Maskvos, Leningrado, Talino, Gorkio, Alma-Altos, Tbiliso ir net iš Vladivostoko. Šie keliauninkai savo atsilankymu Lietuvos nacionaliniame parke palieka žymes ir prisiminimus, kad jie čia buvo.

LIETUVOJE DAR VIS KILNOJAMA TAURELĖ

"Tiesa" džiaugiasi, kad blaivybė prigyja. Daug kur Šilalės rajone teko girdėti šiuos žodžius. Jaučiamas didelis pakilimas — tvarkomos sodybos, gražėja pakelės, kyla nauji kultūros namai. Tačiau ne apie tai kalbėjo šilaliečiai — jie sielojosi, kad dar reta šeima per šventes apsieina be alkoholio, retas šeiminkas nepasiūlo svečiui taurelės — mažų ir didelių vaikų akivaizdoje.

MUZIEJUS MOKYKLOJE

Kudirkos Naumiesčio vidurinėje mokykloje atidarytas rašytojo V. Kudirkos muziejus.

Muziejus pradėtas kurti 1960 m. Išstatymą apipavidalino Lietuvos dailės instituto Kauno filialo dailininkai. Muziejuje yra ir dvi atskiros parodos, skirtos kitiems šio krašto žmonėms — J. Jablonskiui ir Pr. Mašiutui.

Per muziejaus atidarymo iškilmes V. Kudirkos muzikinį palikimą apžvelgė profesorius V. Landsbergis. Rašytojo giminės — Paežerių visuomeninio muziejaus vadovas mokytojas S. Ankevičius papasakojo apie neseniai surasto V. Kudirkos smuiko likimą ir pagriežė juo keletą kūrinių.

(Tiesa)

KOKIA BUVO VASAROS PRADŽIA LIETUVOJE?

Po šaltos žiemos, vésaus pavasario pirmasis vasaros mėnuo birželis prasidėjo smarkiais lietumis ir vésiais orais. Panevėžyje, Utenoje, Ukmergėje per parą prilijo 20-21 mm, toks kritulių kiekis artimas dešimtadienio normai. Dieną temperatūra tepakildavo iki 11-15 laipsnių Celsijaus, pajūryje — 7-9 laipsnių šilumos. Lietuvoje pasitaiko

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

ABU SAVI IR BRANGŪS

Kartą teko būti keistoko ginčo liudininke: vienas užsidedęs tvirtino, kad posakis *viso labo* mūsų kalbai neteiktinas, keistinas dažniau vartojamu *viso gero*, kitas, atvirkščiai, įrodinėjo, kad *viso labo* geriau derantis prie pasisveikinimo posakių *labas rytas, laba diena, labas vakaras*. .. Šio ginčo priežastį nesunku numatyti: kiekvienas grynė žodį, prie kurio pats labiau pripratęs, ir bėdos čia buvo tik tiek, kad nė vienas nenorėjo pripažinti, jog iš tiesų abu jie — *viso labo* ir *viso gero* — gali būti pagręčiui vartojami, nes abu yra ir visiškai taisyklingi, ir vartojimo tradicijos remiami (teiktini). Tai patvirtina būdvardžių *labas* ir *geras* istorija. Į ją visada pravartu žvilgtelti, kai bandai suvokti, kokia rūpimo žodžio vieta mūsų žodyne ir vartosenoje.

vėsių birželio mėnesių, tokių, kaip 1976 m., kada tik mėnesio pabaigoje atšilo. Dažnai minimas 1928 m. birželis. Tą birželį snigo ir beveik kasdien lijo. Tik kelias dienas termometras rodė 20 laipsnių. Nors Lietuva ir nedidelė, tačiau orai įvairiuose rajonuose gerokai skiriasi. Vėsesni ir giedresni būna pajūryje, ypač Nidoje. Greičiau ir labiau įšyla pietinėje Lietuvos dalyje. Pirmąjį dešimtadienį vidutinė paros temperatūra pakyla virš 15 laipsnių. Beveik kasmet kelias dienas temperatūra pakyla virš 25 laipsnių, o retkarčiais pasitaiko ir tokių metų, kai birželio mėnesį dieną temperatūra siekia 32-35 laipsnius. (Tiesa)

Būdvardis *labas*, *-a* yra senas baltiškas žodis. Jis paliudytas visose baltų kalbose ir visose reiškia "geras". Ypač gerai jis išlikęs latvių kalboje — savybei "geras" įvardyti latviai kitos šaknies žodžio nė neturi — tik *labs*, *laba*, todėl šis būdvardis jų vartojamas ir pastoviuosiuose (frazeloginiuose), ir kintamuosiuose (laisvai sudaromuose) žodžių junginiuose, pvz.: *ar labu nodomu* "su gerais ketinimais", *kas labs?* "kas gero?", *labu veiksmi!* "geros kloties!", *ne uz labu* "ne prieš gera", *labs darbs* "geras darbas", *labs laiks* "geras oras", *labas acis* "geros akys", *laba sirds* "gera širdis" ir t.t. Šio būdvardžio šaknis įeina ir į latvių sveikinimosi ir linkėjimų posakius — *labrit*, *labdien*, *labvakar*, *labu nakti*, *visu labu*. Lietuvių kalboje savybei "geras" nusakyti turime du būdvardžius — iš baltų prokalbės paveldėtą *labas*, *-a* ir naujesnį, jau lietuvių kalbos savarankiško gyvavimo epochoje atsiradusį *geras*, *-a* kurio šaknis istoriškai siejama su veiksmazodžiu *girti*. Nei latviai, nei prūsai tokios šaknies būdvardžio neturi, nors ir turi veiksmazodį (latv. *dzirti*, pr. *girtwei*).

Dabar archaiškasis mūsų kalbos būdvardis *labas*, *-a*, tvirtą vartosenos tradiciją bei išlaikę sveikinimosi ir linkėjimų pasokiuose: visoje Lietuvoje dažniausiai sveikinamasi *labas rytas* (*labą rytą*), *laba diena* (*labą dieną*), *labas vakaras* (*labą vakarą*), linkima *labos nakties* (ir *labanakt*) *labų dienų*, *viso labo* (ir *viso gero*). Jaustuku tapęs *labas!* vartojamas kaip familiaresnio pasisveikinimo žodis. Visur kitur ši baltiškosios mūsų praeities palaiką beveik nurungę lietuviškasis būdvardis *geras*, *-a*: tokių junginių kaip latvių *labu veiksmi!* ar *labs darbs*, *labs laiks*, *laba sirds* dabartinėje lietuvių kalboje jau reta. Tačiau kažkada jų būta dažnesnių, tai liudija mūsų tautosaka (plg. *Laba tavo išmonei é*) ir tarmės: Šiomet pavasaris *labas* (sakinyz užrašytas Pandėlyje).

Vis dėlto nereikėtų manyti, kad sena baltiška šaknis *lab-* visai pasmerkta iš mūsų kalbos išnykti. Kaip minėta, šis žodis gana tvirtai tebesilaiko sveikinimosi ir linkėjimų posakiuose, be to, turime tos pačios šaknies daiktavardį *labas* "gerovė, nauda; turtas, iš-

teklius" (plg. Nieko negaila tavo *labui*. To *labo* turim užtektinai. Viso *labo* trys belikom). Tą pačią šaknį turi neigiamasis būdvardis *nelabas*, *-a* "piktas, negeras, nedoras" ir sudaiktavardėjusi įvardžiutinė jo forma *nelabasis*, *-oji* "nenaudėlis,-ė, bjaurybė" (*nelabasis* turi dar reikšmę "velnias", plg. Ar *nelabasis* tave apsėdo!). Sudurtiniai žodžiai *labdara*, *labdarybė*, *labdarys*, *labdaringas*, *labdariauti* taip pat "tebesaugo" šią šaknį, na, ir ypač ją palaiko vienas dažniausių mūsų prievieksmių *labai*, kuris, be jokios abejonės, yra padarytas iš senojo būdvardžio *labas*, *-a* (taip pat ir prievieksmis *labyn*). Dabartinėje lietuvių kalboje prievieksmis *labai* vartojamas reikšmėmis "nepaprastai, ypatingai" (*labai* didelis, *labai* smarkus, *labai* ačiū ir t.t.), "didžiai, smarkiai" (*labai* rūpi, *labai* šąla), "tikrai, visiškai" (*labai* nesuprantama, *labai* įmanoma). Savo reikšmėmis šis prievieksmis yra kiek nutolęs nuo pamatinio žodžio *labas*, *-a* reikšmės, todėl šiandien gal jau ne visiems aišku, kad tarp jų yra istorinis darybinis ryšys. Tačiau iš tiesų tas ryšys egzistuoja, tik jis yra apsilpęs. Taip atsitiko greičiausiai dėl būdvardžių *labas*, *-a* *geras*, *-a* konkurencijos: tolydžio išgalėdamas daugybėje žodžių junginių, būdvardis *geras*, *-a* senesnįjį savo sinonimą *labas*, *-a* nustumė į vartosenos periferiją ir mūsų atminty gerokai išblukino pirmąją jo reikšmę.

Grįžtant prie ši rašinį paskatinusio ginčo, reiktų matyti, prisiminti seną tiesą: kai abu posakiai vienodos vertės, dėl skonio, kaip sakoma, nesiginčijama, tačiau jei saugome visus senovės paminklų, tai ir senam žodžiui turėtume ne tik pripažinti teisę gyvuoti, bet ir padėti jam išlikti.

Regina Venckutė

(Iš prof. Aldonos Paulauskienės tvarkomo kalbos skyrelio "Tarybinėje moteryje" 1987 m., Nr. 5)

■ JAV vyskupai sudarė vieną kovą prieš AIDS ligą. Tos institucijos uždavinys bus atitinkamas auklėjimas mokyklose, rūpinimasis reikiama pavojaus garsinimais, pastangos, kad būtų teikiamos žmonėms platesnės informacijos ir atliekamas geresnis gydymas.

RADIJAS VAIRUOTOJAMS

Vengrijoje pradėta ruošti informacinė sistema vairuotojams. Jos uždaviniai: nuolat informuoti vairuotojus apie eismą keliuose, apie kelių padėtį. Ši sistema perspėja apie eismo susikimšimus, apie taisomųjų kelių ruožus, matomumo sąlygas ir t.t. Mašinai patekus į radijo transliavimo zoną, vairuotojui apie tai praneša lemputė. Prasidėjus žinių transliacijai, pagal specialius signalus automobilio radijo imtuvus persijungia į tą kanalą arba sustiprėja jo garsai. Vakarų Europoje tokia sistema jau veikia keleri metai.

NAUJAS BŪDAS SULIESĖTI

Žurnale "News Week" rašoma, kad Atlantos universiteto gydytojai siūlo nutukimą gydyti nauju metodu. Storuliui į skrandį zondavimo takais įleidžiamas balionėlis ir pripūčiamas iki reikiamo dydžio. Žmogus jaučiasi esąs sotus, ir gydymas dieta nebebūna toks kankinantis.

Kai atsikratoma nepageidaujamo svorio, balionėlis praduriamas ir išimamas iš skrandžio. Tokio gydymo efektas puikus. Tik bėda, kad pacientas visą gydymo laiką turi būti gydytojų prižiūrimas.

SAULĖS ENERGIJOS NAUDOJIMAS

Graikija Europoje pirmąją panaudojant saulės energiją. Beveik 500 tūkstančių kvadratinį metrų saulės kolektorių įrengta ant gyvenamųjų namų, viešbučių ir užmiesčio vilų stogų. Jų bendras galimumas apie 25 milijonai kilovatų. Šie įrenginiai aprūpina energija ir daugelį maisto, parfumerijos bei kosmetikos pramonės įmonių.

KADA ŽMOGUI GERIAUSIA GYVENTI?

Kalbėdami apie įvairius žmogaus gyvenimo tarpsnius, sakome, kad laimingiausi buvome jaunystėje. Tačiau atidžiau patyrinęs, aiškėja, kad jaunystė — dažnai sunkiausias gyvenimo periodas. Ankstyvoje jaunystėje lėtai teka laikas, apninka nuobodulys. Ir tai natūralu, nes vaiko vaizduotė ir

interesai dar neišsivystę. Toliau — ribota laisvė, varžymasis būnant su suaugusiais, priklausomybė nuo jų, bejėgiškumas be jų. Be to, brendimo laikotarpio negalavimai. Kiek vėliau: nerimas dėl ateities, nepasitikėjimas savimi, toks natūralus šiuo periodu; nedrąsa, baimė, pradedant savarankišką gyvenimą, neryžtingumas jį planuojant. Ir dar nepasitenkinimas tikrove, nes jauniems būdingi "idealūs" reikalavimai, taigi — liūdesys, atsirandantis iš gyvenimo nepažinimo. Ne kiekvienas tai patiria, bet daugelis.

O senatvė? Ją taip pat vargina lėta laiko tėkmė, nuobodulys, nes vis mažiau lieka veiklos rūšių, kurių senas žmogus gali imtis ir kurios jį traukia. Taip pat dar priklausomybė, ypač ligonių ir nusilpusių, nuo kitų žmonių, jų globos būtinybė, bejėgiškumas be jų. O dar fiziniai negalavimai, ligos, jėgų silpnumas, nuovargis po kiekvieno jėgų įtempimo. Taip pat nepasitenkinimas tikrove, kuris išplaukia iš gyvenimo patyrimo, netekus artimųjų ir visko, prie ko žmogus buvo pripratęs, t.y. liūdesys, atsirandantis iš gyvenimo pažinimo.

Daugelis specialistų linkę manyti, kad laimės amžius yra ne jaunystė, ne senatvė, o greičiau vidutinis, brandos amžius. Šiuo laikotarpiu žmogus turi daugiau jėgų, mažiau fizinių negalavimų, mažiau priklauso nuo kitų žmonių, jis daug veiklesnis, daug laisvesnis nuo laukimo ir prisiminimų, nuo nerimo ir abejonių. Brandžiame amžiuje žmogus, labiau negu bet kada, gali pats valdyti ir tvarkyti savo gyvenimą. Taip teigia psichologai.

SENOVINĖ BIBLIOTEKA

Kasinėdami senovės miestą Siparą (40 km į pietvakarius nuo Bagdado), Irano archeologai aptiko vieną seniausių pasaulio bibliotekų. Ji buvusi dievo šamašo šventykloje. Akmeninėse lentynose išliko apie 1000 dantiraščio lentelių, sudėtų pagal temas: religiniai tekstai, geografiniai aprašymai, gramatikos vadovėliai. Kai kurie iš jų buvo užrašyti XI amž. prieš Kristų.

KADA PRADĖTI AUGINTI RYŽIAI?

Indų mokslininkų nuomone, ryžiai pirmiausia pradėti auginti Indijoje. Tačiau kada? Kaip pranešė Indijos spauda, Alahabado miesto Paleobotanikos institute radiokarboniniu analizės metodu buvo ištyrinėti ryžių grūdėliai, rasti šalies archeologų. Jų amžius — daugiau kaip 8 tūkstančiai metų.

RAMINANTI SPALVA — ŽALIA

Žalia spalva ramina ir lėtina širdies ritmą. Tokią išvadą padarė Prancūzijos nacionalinio sveikatos instituto mokslininkai, ketverius metus tyrę Pa-

ryžiaus priemiesčio ligoninės pacientus. Raudona spalva dažnina širdies susitraukimus. Bet pačios kenksmingiausios spalvos yra mėlyna ir žydra. Specialistai rekomenduoja medicinos įstaigoms parinkti „sveikiausias“ spalvas. Taip pat ir sveikiems žmonėms patariama atsižvelgti į raminančias ir erzinančias spalvas.

VAISTAI SENIEMS ŽMONĖMS

Prancūzų gerontologai perspėja, kad pagyvenusių žmonių medžiagų apykaita yra sulėtėjusi, todėl, gydant senus žmones, medikamentų dozė turi būti 30-70% mažesnė už normalią. Be to, jiems negalima skirti daugiau kaip trijų rūšių vaistus vienu metu.

TRUMPAI IŠ VISUR

■ Okupuotoje Lietuvoje nuo 1950 m. su nemažu vargu pasisekė išleisti šiek tiek religinių veikalų. Kun. dr. J. Stankevičius išleido tris, Vilniaus vyskupija viena, Lietuvos vyskupų konferencija — 26, jų tarpe du apeigyno tomus, II Vatikano susirinkimo nutarimus, Naująjį Testamentą, keletą kalendorių-žinytų, katekizmą, šv. Kazimiero paveikslėlius.

■ Vatikanas Lietuvos krikščionybės sukakties proga išleido tris pašto ženklus: po 200, 700 ir 3000 litų. Pirmame pavaizduotas Kristus Rūpintojėlis, antrame Sopulingoji Dievo Motina, trečiame — lietuviškas kryžius-koplytstulpis. Piešinių autorė Marija Maddalena Tuccelli.

■ Okupuotos Lietuvos vyskupai Sekminių proga išleido ganytojišką laišką Lietuvos krikšto 600 m. jubiliejaus dienos. Laiške skatina „Krikšto jubiliejaus metais išmokyti vadovautis ir gyventi gyva krikščioniška dvasia“. Pažymima, kad jubiliejaus išskilmės bus surengtos Vilniuje, Šiluvoje, Varduvoje, Krekenavoje, Pivašiunuose ir Kapsuke. Vyskupai primena: „Ir švęsdami, ir darbuodamiesi, parodykime, kokia žavi ir šiandien aktuali yra ta gyvoji krikščioniškoji dvasia: ji mus įgalina nuoširdžiai vykdyti palaiminguosius Dievo planus, atsiliepti į giliausius žmonių troškimus, įgalina padaryti kad mūsų žemėje būtų šviesiau ir gražiau.“

■ Maskvos jaunimo laikraštis „Komsomolec“ išspausdino straipsnį, kuriame reiškiamas susirūpinimas, kad dalis jaunimo rodo vis augantį susidomėjimą religija.

■ Italijoje 700 dviratininkų, vykdami į taikos žygį, buvo priimti specialioje popiežiaus audiencijoje. Savo kalboje popiežius pažymėjo, kaip Bažnyčia brangina taiką ir sportą.

■ Latvijoje įsisteigusi Helsinkio grupė laiškais kreipėsi į popiežių, į Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferenciją, pažymėdami, kad latviai dabar pergyvena sunkius laikus. Latvių kalba išstumiama iš viešojo gyvenimo. Religinė literatūra, ugdanti žmogų, laikoma kenksminga ir draudžiama. Jos negalima gauti nė bažnyčiose.

■ Iovos parlamentas nusprendė, kad tėvai, kurie siunčia vaiką į valdinę ar privačią mokyklą, gali nusirašyti iki 1.000 dol. išlaidų nuo savo mokesčių. Gali nusirašyti nuo savo pajamų po 1.000 dol. už kiekvieną į mokyklą siunčiamą vaiką.

■ Popiežius Jonas Paulius II birželio mėn. buvo savaitę nuvykęs į Lenkiją. Savo kelionėje aplankė Liublino katalikų universitetą, kuriame pats yra dėstęs, o iš kurio okupacijos metu buvo pašalinta apie 100 profesorių. Universitete popiežiaus paklaustyti buvo susirinkę apie 500 mokslininkų iš visos Lenkijos. Popiežius pareiškė, kad pastangos įvairyti kylį tarp mokslo ir religijos nepavyko. Įspėjo saugotis sistemos — ar technokratinės, ar totalitarinės, kuri gresia laisvei ir ryšiams su Dievu.

J. Pr .

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Vytautas Kavolis. SĄMONINGUMO TRAJEKTORI-JOS. Lietuvių kultūros modernėjimo aspektai. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1986 m. Čikagoje. Aplankas Vytauto O. Virkau. Tiražas 800 egzempliorių. Kieti viršeliai, 239 psl., kaina 10 dol. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Leidyklos adresas: 7338 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629.

Antanas Vaičiulaitis. VIDURNAKTIS PRIE ŠEIMENOS. Novelės ir apsakymai. Išleido Ateities literatūros fondas 1986 m. Čikagoje. Viršelis ir aplankas Jono Kuprio. 131 psl., kaina 7 dol. Spaudė „Draugo“ spaustuvė. Leidyklos adresas: 10 000 S. Bell Ave., Chicago, IL 60643.

Aurelija Balašaitienė. SKEVELDROS. Romanas. Išleido „Viltis“ 1987 m. Klyvlende. Knygos mecenatas Marcelinas Žitkus. Kieti viršeliai, 425 psl., kaina 10 dol. Leidyklos adresas: 6116 St. Clair Ave., Cleveland, OH 44103.

JAUNYSTĖS GARSAI. Los Angeles Šv. Kazimiero lituanistinės mokyklos moksleivių metraštis, 1986 - 1987 m. Paruošė Marytė Sandanavičiūtė-Newsom. Talkininkavo 10-to skyriaus mokiniai: Teresyte Giedraitytė, Paulius Mošinskis, Lidija Tumpauskaitė, Vilija Zemaitaitytė. Didelis formatas, daug iliustracijų.

DVIDEŠIMT DEVINTASIS KONKURSAS

“Laiškai lietuviams” skelbia dvidešimt devintąjį straipsnio konkursą suaugusiems ir jaunimui. Temos laisvos, tik suaugusiųjų rašinys turi tikti “Šeimos” skyriui, o jaunimo — “Jaunimo” skyriui. Taigi reikia rašyti apie šeimų ir jaunimo problemas.

Suaugusiųjų straipsnis turi būti bent trijų “Laiškų lietuviams” puslapių (apie 1800 žodžių), o jaunimo — bent vieno “L.L.” puslapio (apie 600 žodžių). Pageidaujama, kad straipsniai būtų parašyti mašinėle. Konkurso dalyviai pasirenka temą, pasirašo slapyvardžiu, į atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną ir viską sudėję į didesnį voka, atsiunčia redakcijai iki 1988 metų kovo mėn. 1 dienos. Vėliau atsiųsti straipsniai nebus premijuojami.

Premijų skaičių ir didumą nuspręs konkurso vertinimo komisija, kuri bus paskelbta vėliau. Premijoms turime daugiau kaip pusantro tūkstančio dolerių. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metu — šventėje 1988 m. balandžio mėn. 17 dieną Čikagos Jaunimo centre.

Norėdami palengvinti pasirinkti temas, duosime keletą sugestijų. Suaugusieji galėtų rašyti, pavyzdžiui, apie tokius klausimus: Tėvai ir vaikai. Šeimos vargai ir džiaugsmas. Alkoholis ir šeima. Šeimos draugai. Šeimų griovėjai. Kaip sucementuoti šeimą, kad nesugriūtų. Meilė ir pavydas šeimoje. Mišrių šeimų problemos. Atlaidumas šeimoje: klysti — žmoniška, atleisti — dieviška. Tėvų problemos, vaikams kuriant mišrias šeimas. Senatvės problemos (ir tėvams, ir vaikams); ar senus tėvus laikyti namie, ar atiduoti į prieglaudą. Ar tarp dabartinių tėvų ir vaikų nėra susiaurėjęs kartų atotrūkis (generation gap).

Jaunimui: Kas turėjo daugiausia įtakos tavo gyvenime. Ar svarbu žinoti savo šeimos kilmę, šaknis. Ar jaunimo moralei turi daug įtakos filmai, televizija, spauda. AIDS epidemijos įtaka jaunimo moralei. Ko reikia, kad lietuvių būtų ilgiau išsilaikytų; kaip jaunimas gali padėti. Draugo reikšmė mano gyvenime. Pagoda, atlikus pareigą. Į ką kreipti dėmesį, renkantis gyvenimo draugą, pažaukimą, studijų sritį. Kaip naudingiausiai praleisti laisvalaikį. Sportas ir mokslas. Santykiai su tėvais. Ar religija yra našta, ar pagoda. Ar jaunimui naudinga aplankyti Lietuvą. Ar įmanoma lietuviška veikla be lietuvių kalbos.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” EKSKURSIJA

Daugeliui pageidaujant, ateinančiais metais manome organizuoti poros savaitinių ekskursijų į Pietų Ameriką, maždaug nuo balandžio 23 iki gegužės 7 dienos. Daugiau informaciją duosime vėliau.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užabalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuve, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.